

1.

Poslanice objavljene u službenom glasilu

“Srce Isusovo”

1.1. Pod zastavom Srca Isusova*

Srce Isusovo, br. 1 od 15. siječnja 1882., str. 1.-7.

Prvi vrhbosanski nadbiskup, Josip Stadler, uputio je svoju nastupnu poslanicu puku i kleru Vrhbosanske nadbiskupije 15. siječnja 1882. Ta poslanica, koja nosi naziv "Pod zastavom Srca Isusova" ujedno je i prvi članak u službenom listu Vrhbosanske nadbiskupije, kojeg je Stadler utemeljio pod imenom "Srce Isusovo". Naslov ove poslanice je i geslo pod kojim će on izgrađivati, uređivati i obnavljati Crkvu što mu je povjerena. Stadler, kao veliki štovatelj i promicatelj pobožnosti Srcu Isosvu, proglašava Srce Isusovo "glavnim čuvarom i patronom" novoosnovane nadbiskupije. Nadalje iskazuje i posebno štovanje prema Blaženoj Djevici Mariji moćnoj zagovornici kod Boga, proglašava je zajedno sa svetim Josipom drugom zaštitnicom Vrhbosanske nadbiskupije. Na kraju poslanice donosi posvetnu molitvu Srcu Isosvu, te određuje obvezu da se ova molitva tri puta godišnje moli (u nedjelju iza Srca Isusova, na sv. Josipa, na Veliku Gospu) u svim crkvama nadbiskupije.

Broj 13/Pr.

Kada je pokojni, doista veliki papa Pij IX. svojim pronicavim pogledom promatrao, kako cijelo društvo ljudsko u svojoj zloći napreduje, kako se duše odkupljene krvju nevina jaganjca u propast strmoglavljaju, kako oni, koji se podavaju pokvarenosti, upravo od sebe odbijaju sve, što bi ih moglo k pameti privesti: srce ga zaboljelo, gorko se razcvilio, duboko zamislio, razmišljavajući o tom, kako bi se dalo toj nevolji doskočiti. Nebješe možda vremena, kada su toliko vriedjali našeg Gospodina Isusa Krista; nebješe vremena, kada su na crkvu našu toliko navaljivali; nebješe ga možda, kada se toliko sveta vjera ružila, kada se poštenje toliko zapostavljalo, kada se svako pravo toliko nogama gazilo, koliko upravo u naše vrijeme. Pa tolikomu zlu na put stati tko bi mogao? Zlo to utamaniti kako bi se dalo? Pij IX. u svem kako je već bio velik, znamenitu rieč o tom izusti, rieč koja svemu zlu na put staje, rieč, koja svako dobro sa sobom donosi. Pa što mislite, da je on kao ustuk svemu zlu naveo? Čuj-derte samo: "Crkva, tako on govori, i ljudsko društvo nemaju spasa, van jedino u srcu našega Gospodina; srce Isusovo, to je, što će svako zlo utamaniti".

Ja po milosti Božjoj i svete apostolske rimske stolice nastupio sam nadpastirsku službu, i preuzeo novo ustrojenu vrhbosansku nadbiskupiju, preuzeo veliku odgovornost, teret velik. Neprijatelj dušah naših razvio je barjak i na njem napisao: Amor sui usque ad contemptum Dei. Pod taj barjak sakupljaju se djeca tminah, ljudi, kojim se mili većma tama nego li svjetlo, jer su njihova djela zla, jer sebe ljube, a mrze na Boga. I ja, braćo, razastirem zastavu, i pozivam vas, da skupa sa svojim pukom pod njom se kupite; na njoj je srce Isusovo, trnjem istina okrunjeno, ali i plame ljubavi razprostiruće na sve strane, plame, kojimi pali sve što je griješno, a užiže i naše srce ljubavju napram sebi. Pod tom zastavom napisano je: Amor Dei usque ad contemptum sui. U srcu bo Isusovu učimo poznavati Boga, poznavati sebe, učimo ljubiti Boga, koji nas je toli ljubio te svoga Sina za nas dao, da ni jedan nepogine, koji u njega vjeruje, nego da ima život vječni. Pod tu se zastavu kupimo, jer ćemo pod njom i sebe spasiti i druge moći k spasu privoditi". Moj Božanski spasitelj, reče jednom blažena Marija Margareta Alacoque, kaza mi, da će oni, koji rade na spas dušah, i milost zadobiti te će moći i najopornija srca ganuti, i divan plod ubirati, budu li samo njihova srca nježnom ljubavi: "k srcu njegovu proniknuta".

---

* Naslov je poslanici dao sam nadbiskup Stadler!

Providnost Božja po svojoj konačnoj mudrosti upravlja sve u svijetu na korist crkve svoje. On joj uvijek pomaže i njezinim potreboćam očinski zadovoljuje. Osobitu ipak providnost dan danas crkvi svojoj u tom pokazuje, što u svojoj darežljivosti upravo božanskoj otvara riznicu srca Sina svoga, i iz nje svakomu obilne darove dieli. Tim htjede ne samo postići, da se srce njegova Sina štuje i ljubi, nego da se i užge luč svete vjere u srcih ljudskih, koja po nevjeri usried tminah čame, i uzpiri u njih oganj ljubavi, koji utrnuti nastoji današnji bezbožni sviet. Pobožnost k srcu Isusovu zadnji je kano pokus njegove ljubavi, kojim kani oporna srca ljudska omekšati, ganuti, prevladati, kojim kani svojim štovateljem preobilne darove podieliti.

Tu pobožnost odobriše pape, biskupi prihvatise, puk obljudi, i lice se zemlje preobrazi gdje se ona nastani: griješnici taknuti ljubavju grieha se odrekoše, a pravednici zaneseni istom ljubavi prionuše jedino za Isusa, jedino za njega revnovat počese.

I ja imajući sve to na pameti odlučih nadbiskupiji vrhbosanskoj dati za geslo: Srce Isusovo. I evo najmanji od braće svoje prem nevriedan stanovat u srcu Gospodina moga, ipak pozvan od njega, stavljam sebe i svu braću svoju i sav puk ciele vrhbosanske nadbiskupije u srce njegovo. Jedno smo tražili, da stanujemo u domu Gospodnjem sve dane života svoga. Isuse, dobri naš pastiru, smiluj se nam, ti nas pasi, ti nas brani, ti u nebu nas nastani. Ja zato proglašujem, da je od danas glavni čuvar i patron ove nadbiskupije: Srce Isusovo. O koli je dobro i ugodno pribivati u srcu Isusovu ! O ljepoto toli stara, A meni još toli nova!

Srce Isusovo, to je, što će svako zlo utamaniti, ono je, što će nam vrutak biti svega dobra. Pred neprijateljem hoćeš li bit siguran, kad na te ustaje? Nuto srce Isusovo, ono je štit, kojim će se suzbiti svako koplje; ono bo pred sulicom neuzmače. U burnom ovom životu, gdje si u pogibelji, da silni valovi morski tobom udare o koji greben, sigurno li kaniš proći? Gle sulicom otvoreno srce Isusovo, ono ti otvoreno stoji kano sigurna luka, u kojoj ćeš se ukrcati moći. U suhoj pustoši ovoga života želiš li se okriepiti? Gle iz srca Isusova poteče krv i voda za spasenje sveg naroda: tu ti je vrutak, odakle pij po volji. U svijetu punu nemira, u suznoj ovoj dolini, punoj grieha, neokaljan hoćeš li živjeti? hoćeš li mir sveti uživati? Nuto srce Isusovo, gdje ćeš pravi mir naći; ono bo sve umiljato poziva: Dodjite svi k meni, koji ste umorni i oterećeni, i ja ću vas okriepiti. Gle, Gospodine, mi svi u nadbiskupiji vrhbosanskoj umorni smo, oterećeni smo svi! De pogledaj milostivo na nas. - Ah, Gospodine, hoće li nevolje naše prevladati milosrdje tvoje, oli će milosrdje nadjačati nevolje? Neka, Gospodine, staro tvoje milosrdje prevlada, neka tvoja mudrost prevlada našu zloću. Velika je istina naša zloća; nu nije li, Gospodine, ljubav tvoja kamo veća? Da ona je kamo veća. Zato nas umorne, nas oterećene ti okriepi, ti utješi, prigrlj nas ti.

Zavapit ću na koncu s riečmi, koje je blažena Margarita rekla nekomeu redovniku: "O da mogu izpripoviedati sve što o toj ljubeznoj pobožnosti znam, i otkriti svemu svijetu blago milostih, koje je Isus Krist u svom poklona vriednom srcu sačuvao i svim ga obilato dati želi, koji tu pobožnost goje! Molim vas, častni otče, i zaklinjem, učinite sve, da se svakomu u srce ta pobožnost zasadi! Meni je Isus Krist onako očitovao, da o tom ni najmanje nedvojim, da je njegova volja, da se ta krasna pobožnost svuda razprostrani i po njoj da si bezkrajn broj vjernih slugah, savršenih prijateljah i skroz zahvalne djece pribavi. Blago milosti i blagoslova neda se mjeriti, što je u tom božanskom srcu. Ja nepoznajem u duhovnom životu druge pobožnosti, koja bi mogla u kraće vrieme dušu dovesti do najviše savršenosti i omogućit joj, da okusi prave slasti, koje čovjek nalazi, kada služi Isusu Kristu. Pače iz podpunoga osvjedochenja velim, da nebi bilo kršćanina, koji nebi te pobožnosti vršio, kada bi znao, koli se ona mili Isusu Kristu. Gledajte svakako, da redovnici za tu pobožnost prionu, jer će u njoj toliko pomoći naći da im neće biti ničega drugoga od potrebe, što bi ih do prve revnosti i točne stege

dovelo, ako su iz družbe, koja je u stegi popustila, niti bi im što drugo trebalo, da ih do savršenosti dovede, ako su već po pravilih točno živili”.

Ima slikah, koje predstavljaju Isusa kano diete pokraj majke Marije. U njem je izražena i ljubežljivost njegova djetinjstva i veličanstvo njegova božanstva. Jednom ručicom pokazuje on nebu i zemlji, pokazuje ljudem i angjelom, pokazuje pravednikom i griješnikom, pokazuje nam i Mariji svoje srce kano ognjište svoje ljubavi i vratak svih milostih, drugom pako rukom umiljato pokazuje na majku Mariju; tim što nam htjede reći? Htjede reći: Dodjite svi k meni, srce vam moje obilne će milosti dati, al obratite se na majku moju i vašu Mariju; jer ona mojim srcem gospoduje, ona ima ključ k mojemu srcu, ona je posjednica, čuvarica i dieliteljica svih milostih srca moga.

Eto to je uzrok, zašto od ovoga dana i majku našu Mariju, bez grieha začetu, proglašujem čuvaricom i patronom nadbiskupije vrhbosanske. Tko može tako uspješno k srcu našega Gospodina govoriti; kano blažena djevica Marija? Ništa nema, čega nebi mogla Marija od svoga Sina izprositi. Krasno slovi sveti Efrem: “Što je do toga, ako se zlo koje prikazuje neizlječivo. To je upravo razlog, zašto se Marija za takovu stvar zauzima, ako ju samo u njezine ruke damo. Neznate li, da je majka Božja ufanje onih, koji mal da nesdvajaju, i onih koji već sdvajaju, pače i onih, koji više nemaju nikakove nade?”

Pa zbilja Marija budući mati Isusova imala je već po naravnom pravu moć na srce svoga Sina. A Isus Krist, koji je došao, da svaku pravednost izpuni, štovao je naravna prava. Sveti evandjelista Luka uči nas, koli je jako Isus poštivao majku svoju, kada o njem veli: **I bio im je poslušan** (2, 51). Tko je bio poslušan i komu? Pita sveti Bernardo ter tumači: “Bog bijaše poslušan ljudem; Bog, koga andjeli služahu, koga moći i poglavarstva nebeska slušahu, bijaše Mariji poslušan i ne samo Mariji, nego i svetomu Josipu iz ljubavi napram Mariji. Divite se onomu, što vam se više mili, te si odaberite čemu da se više čudite, ili smjernoju poslušnosti Sinovoj ili vanrednoj časti materinoj. I s jedne i s druge strane jednako je ta stvar vriedna, da joj se diviš, da joj se čudiš. Bog sluša ženu; o poniznosti bezprimjerne! Kada djevice hvalimo, s veseljem iztičemo njihovu prednost, koju imaju, da **sliede** jaganjca, kamo god ide. Promislite samo, koja hvala ide istom onu, koja **pred** istim jaganjcem **hodi**”. Marija dakle mora biti uslišana, jer joj sam Bog bio poslušan kao svojoj pravoj i bezgrišnoj materi. Zato i veli sveti Damjan, da je sve blago milostih pod ključem Marijinim. Ali sve blago milostih zaključano je u srcu Isusovu, koje je po rieči svetoga Pavla (Hebr. 4, 16) priestol milostih. Marija dakle samo u toliko može ključ imati k tomu blagu, u koliko je gospodarica srca Isusova.

Molba Marijina nekim je načinom zapovied za Isusa. Nije li Isus na molbu svoje matere učinio svoje prvo čudo, kada još nije bila došla njegova ura? Ako joj je prividno malo oštrije i odgovorio, htio je ipak tim više pokazati moć njezinu na njegovo srce. Pa i Marija pouzdavajuć se u poslušnost Sina svoga, nije se više upuštala u moljakanje, nego je naprosto slugam rekla: Učinite sve, što god vam kaže (Iv. 2, 5). I Isus joj je izpunio molbu. Treba li nam još čega drugoga, da spoznamo, da je Marija reć bi gospodarica srca Isusova?

Tko god dakle hoće, iz živoga vrela, iz srca Isusova crpati milostih, neka se ponajprije utekne k majki Mariji i s njom neka se na srce Isusovo obrati. Budemo li tako činili, tim ćemo ugoditi Bogu, jer ćemo mu biti zahvalni, što ju je svomu Sinu odabrao za majku; ugodit ćemo i Isusu, jer ćemo ga slaviti, što ju je za kraljicu i gospodaricu svoga srca postavio; ugodit ćemo i samoj majki Mariji, jer ćemo joj tim najveću hvalu dati, što ćemo joj na pamet dozvati izvor njezine moći i njezine dobrote napram ljudem.

Naredjujem, da se sljedeća molitva svake godine triput u svih župnih crkvah poslie pučke mise s pukom izmoli, i to treće nedjelje poslie uskrsa kano na dan patrona ciele crkve, naime svetoga Josipa; zatim u nedjelju poslie svetkovine srca Isusova (ove godine je ta nedjelja 18. lipnja), i na dan bezgriješnoga začeca blažene djevice Marije, kano na dane patronah naše vrhbosanske nadbiskupije:

Pred tobom, presveto srce našega spasitelja, na lice padamo sa skrušenim srcem. O Isuse, Sine Boga živoga, na što sve nije tvoja mudrost došla, što sve nije tvoja ljubav poduzela, da nas sve sretne, sve blažene učiniš. Neda se izkazati, što si sve za nas učinio i trpio! Pa kad si već sav život svoj za naš spas posvetio i sebe na križu za naše grieha žrtvovao, hoćeš još dan na dan nekrvno za nas se žrtvovati, i u presvetom oltarnom sakramentu kao Bog i čovjek u istinu i stvarno usried nas stanovati, da nas svojim tielom i svojom krvlju hraniš, da nas sa sobom čim uže sjediniš i svoje nam milosti obilno dieliš! Koli smo jako dužni hvalit te i slavit za ta dobročinstva i ljubav ti vraćat za ljubav! Ali dok božansko srce tvoje u čudesnom otajstvu tvoje ljubavi gleda, kako da ljude usreći, trude se ljudi i gledaju, kako da te vriedjaju, i za tvoju ti bezkonačnu ljubav bezkrajnu nezahvalnost vrate. O koliko je nevjernikah i krivovjernikah, koji u zasliepljenosti srca svoga sveti sakramenat ljubavi nepriznaju, tebe u njem preziru, obezčašćuju i ruže! Pa koliko ih je i vjernikah, koji za tvoju ljubav prikazuju samo hladno i nemarno srce, koji bez počitanja u hram tvoj stupaju, za tobom nečeznu, riedko kada i to bez dostatne priprave k tebi pristupljaju, ili koji u smrtnom griehu tebe primaju, i tako svojom krivnjom kruh života pretvaraju u smrtonosni otrov.

O Isuse, dobri ti pastiru, koji si svoj život za nas dao, koli ti jako ta nezahvalnost i propast tolikih dušah raniti mora ljubezno srce tvoje! Kako rado bismo mi svojim suzami i pokorom bol ti utazili i zasve te uvrede zadovoljili! Ali jao, mi smo i sami griješnici, i puno smo tvojim mukama doprinili! Zato nam je pomoći tražiti jedino u tvom prevelikom milosrdju i tvojih neizmernih zaslugah, i smjerno i skrušeno vapijati: Poštedi nas, gospodine, puk svoj poštedi! Spomeni se, da nas nemožeš zabaciti, a da se ciena tvoje krvi za nas neizgubi. Mi istina nezaslužujemo pomilovanja; ali tebi nije drago, da se tolike duše izgube, i mi nikako nemožemo dvojiti o tvom milosrdju, dokle god tvoje blago i umiljato srce kano utočište za nas griješnike otvoreno vidimo. Smiluj se indi, o Isuse, i prosti sve uvrede, sve rugote i psovke, koje smo ili mi ili drugi ljudi proti sakramentu ljubavi počinili! Oči naše pretvorile se u suzne potoke, ronile suze dan i noć i neimale utjehe, jer su, o Isuse, ranili nježno srce tvoje, ranili oni, koji su te bili dužni štovati i ljubiti. Kano zadovoljštinu za te uvrede tebi nanesene, prikazujemo ti sve zasluge gorke muke tvoje i dragocjenu krv s vodom, koja je iz boka tvoga potekla; prikazujemo ti svu hvalu i čast, što će ti nebeski kori andjeoski i svi odabranici Božji sada i uvijek prikazivati. U zajednici s njimi i mi hoćemo hvalu ti davati, slavit te i dičit, molit te za proštenje i ljubiti te, koliko put bilo tucne, koliko put srce kucne. Nitko te više na zemlji nevriedjao, sva se široka zemlja sjedinila i s jednim srcem, i s jednim ustima na vieke ti pjevala: Hvaljeno budi i slavljeno bez prestanka presladko srce Isusovo u presvetom oltarnom sakramentu!

O Gospojo naša, majko Boga našega i naša! Tvojoj blagoslovenoj vjeri i krilu milosrdja tvoga, danas, svaki dan, i na čas smrti naše, dušu našu i tielo naše izručamo. Sve ufanje, i svu utjehu našu, sve tjeskobe i protivštine naše, život i konac života našega tebi u ruke predajemo, da se po tvojih zaslugah uredi misli, rieči i sva djela naša prama tvojoj i presvetoj volji Sina tvoga.

Veliki ti patriarho Josipe, sine Davidov, zaštitniče ciele crkve, vjerni slugo, koga je Bog za čuvara dao blaženoj Djevici Mariji i za odhranitelja Sinu svomu, budi i naš čuvar, odhranitelj i otac, i vodi nas putem krieposti da postignemo život vječni.

O vi svi andjeli, osobito andjeli, koje vas je Gospodin Bog našoj nadbiskupiji postavio za čuvere, branite nas u borbi, da se neizgubimo na strašnom sudu.

I vi svi sveti i svetice Božje, osobito vi, koji se slavite u našoj nadbiskupiji i vi mučenici, kojih se ostanci u istoj nalaze, molite se za nas sada i na čas smrti naše, Amen.

U **Sarajevu**, dne 15. siečnja 1882.

Josip *m.p.*
nadbiskup.

1.2. Sakrament pokore*

Srce Isusovo, br. 1 od 15. siječnja 1882., str. 11.-15.

Ova je poslanica upućena kleru vrhbosanske nadbiskupije. U njoj Stadler govori o svećeniku kao sudcu i liječniku, ocu i pastiru, čija je uloga pri podjeli sakramenata proslavljanje Boga radi posvećenja čovjeka. Ispovjednik ima od Boga povjerenu mu dužnost "da prazni pakao, a puni raj". Ovdje se Stadler osvrće i na praktična pitanja, kao što su: pitanje mjesta za ispovjedi i pitanje grijeha koji su pridržani Ordinariju.

Broj 27/Pr.

1. Nam svećenikom kod podieljivanja sakramenata treba upirati oči na Boga, da ga tim proslavimo; na sakrament, da ga valjano i dobro podielimo; na duše, da ih posvetimo; na sebe, da sebe neupropastimo, dok drugim koristimo i oko njihova spasa radimo. Ako to valja u obće imati pred očima, koliko napose valja paziti kod sakramenata pokore, gdje svećenik zastupajuć Krista u njegovo ime jest i sudac i liječnik, otac i pastir, i kod presvetoga sakramenta, u kom je stvarno sam Gospodin Isus? Znamo, da svećenik dvostruku vlast dobiva kod redjenja: vlast na pravo tielo Isusovo, koje konsekuje; vlast na njegovo tielo mistično, koje posvećuje. I jedna je i druga ta moć toli uzvišena, da svećenik služeć se njom negovori kano čovjek već kano Bog. **Ovo je tielo moje**, govori svećenik prikazujuć žrtvu; **praštam ti grieh**, govori svećenik saslušavši grieh skrušena grešnika. Prvom moćju čini svećenik, da sam Isus Krist bude na žrtveniku; drugom pako moćju svećenik radja Isusa Krista u srcu vjernikah, te se Isus useli u srce njihovo, koje je prije bilo sielo vražje.

2. Sakramentom pokore s nova se preporadja grešnik na život, pomiruje se s Otcem nebeskim, oslobadja se verigah, kojimi je bio sapet, oslobadja se sužanjstva vražjega, i postaje sin božji. Koli je divan to sakrament, kojim se stvaraju pravednici, kojim se opravdavaju grešnici! koli je divan to sakrament, kojim se uređuju ne samo čini, već i naumi, kojim se prodire u nutarnju sviest! Taj sakrament čini, da pokornik stane drugče misliti, drugče suditi, nego prije; da počme ljubiti na što je mrzio, a mrziti što je ljubio; da počme nadati, gdje je već blizu bio, da očaja; da se počne radovati i veseliti onomu, što mu je prije služilo na žalost i ogorčenost. Dobar izpovjednik prazni pakao, puni nebo, veseli angjele, žalosti sotone, usrećuje i blaženimi čini grešnike, uzveličava pravednike, božju slavu promiče. Sve je to drugče, gdje je zločest izpovjednik, koji ili neće vjernikah da izpovieda ili ih zlo izpovieda. Što će biti od tolikih griehnikah, koji uzdišu pod teretom svojih griehah? Umriet će u svojih griesih, ali krv njihovu tražit će Gospodin iz rukuh takova svećenika (Ezek. 3, 18). Umriet će eno mnogi, koji su od djetinjstva nebrigom kojega svećenika podani bludi i drugim opakostim. Umriet će eno mnogi, koje je vlastit župnik zapustio u psovkah, u kradji, u ubistvu, zapustio u životu, zapustio u smrti. Ipse impius iniquitate sua moritur, sanguinem autem ejus de manu tua requiram, veli Gospodin (Ez. 3, 18). Umriet će eno mnogi, jer izpovjednik nije si truda dao, da izvidi rane svoga bolestnika nego mu liekovah davao po svojoj glavi, umriet će, jer izpovjednik neće da sasluša pokornika kako Isus zapovieda, nego ga ili od sebe odbija ili ga tako saslušava, da ga brže bolje odpusti, nepazeći da li se je zadovoljilo božjoj zapoviedi glede podpune izpoviedi ili ne. Umriet će griehnik u svojem griehu, ali krv njegovu tražit će Gospodin od tebe.

---

* Naslov je poslanici dao sam nadbiskup Stadler!

3. Sjetimo se, da smo mi sbog puka, a ne puk sbog nas. Revnujmo za slavu božju, revnujmo za spas dušah. Neka nas puk uvijek nadje spremne na saslušavanje izpoviedi. Nedajmo nikomu prilike, da se na nas pravedno potuži, da se nije mogao izpoviediti. Zato nesmijemo pred pukom nikada pokazati, da nam je teško, izpoviedati, pače treba trsit se vazda vesela lica pri tom poslu biti, da sviet uvidi, kako nam je puno stalo do njihova spasa. Dužnost je naša, ne samo izpoviedati one, koji sami k nam dodju, nego i svim drugim često priliku davati, da se izpovjede, koji se inače neće da izpoviedaju. I Gospodin je išao za ovcami te ih je na svojih ramenih k stadu privodio. Mi smo pastiri svoga stada, tražimo i mi zašle ovce i privedimo ih od stranputicah na pravi put. Sacerdos ad audiendam confessionem vocatus, promptum facilemque se prebeat, nalaže ritual rimski (sacram. Poen. 6) caveatque diligenter, ne signo vel verbis ullis prae se ferat, aegre se gravatoque animo optimum hoc et acceptabile Dei opus suscipere.

4. Ali da se čast sakramenta pokore nepovriedi, da se svaka sablazan ukloni, da se svaka pogibelj odstrani, da se osjegura spas dušah naših i našega puka, da se neoskvrnu tajne naše svete vjere, od potrebe je, da se sakramenat pokore dostojno na dostojnom i častnom mjestu podieljuje. Nema dvojbe, da se mnogo i mnogo ljudih zato neće da izpoviedaju, što u tom župnici griše. Nije zahman sveta mati crkva naredila, da se izpoviedi imaju saslušavati u crkvi, i to u izpoviedaonicah, smještenih tako, da se mogu odasvakud viditi. Izpoviedaonice pako treba da budu providjene rešetkom. Habeat in Ecclesia sedem confessionalem, in qua sacras confessiones excipiat: quae sedes patenti, conspicuo, et apto Eccleacie loco posita, **crate** perforata inter poenitentem et Sacerdotem sit instructa (Rit. Rom. De sacr. poen. 8).

5. Buduć da u crkvi osim oltara ništa nije tako nužno kao izpoviedaonica, providjena s rešetkom, zato ovim naredjujem svim župnikom, koji u svojih crkvah još nemaju izpoviedaonice, da iz crkvene kase uzmu potrebit novac te ju odmah nabave, jer im je uvijek a osobito za vrieme korizme od potrebe. Nema li kasa crkvena novacah, neka se sakuplja u tu svrhu milostinja. Ako u kojoj župi nema crkve, i ondje neka se dade izpoviedaonica načiniti, da se čim dostojnije podieljuje sakramenat pokore. Ovdje sjećam na naredbu apost. vik., gdje se na strani 64. i 65. veli: "Meminerint porro R.R.. Parochi, et capellani Missionarii, nostri, se rem Deo gratissimam, sempiternaque remuneratione dignam facturos, si prope eorum Hospitiola, seu domos Parochiales, ubi majori parte anni hospitari consueverunt, **et ubique locorum**, ubi commode fieri potest, pro fidelium, feminarum praesertim, confessionibus audiendis **confessionalia**, aut alia repagula erigi curaverint". Župnik, koji nema crkve, smještivši na častnom i vidnom mjestu izpoviedaonicu ili bar klecalo providjeno rešetkom neka i tu opreznost upotrebi, da nikada nebude u sobi jedna jedina osoba naročito ne ženska, nego neka ih bude više, da ima uvijek testem vitae, ili neka su vrata otvorena, ako je soba tako malena, da nemože više od jedne osobe stati. Osim toga krasna je regula i ova: Confessarius tanquam iudex sedere debet averso tamen paululum vultu, ne poenitentis faciem insipiciat, praesertim si mulier fuerit, ita ut auribus tantum se praebeat, et consultum sit, ut vultum sudario tegat. Izpovjednik nemože dosta oprezan biti. Zato neka i prije nego počne izpoviedati i za vrieme dok izpovieda, podigne k pamet k Bogu, da ga poduči, kako da sakrament pokore spasonosno podieli te i bude na spas pokornikom i njemu nebude na štetu. Ferventi oratione prudentiae donum efflagitet.

6. Da nebude pokornikom na štetu, ako se odviše griehah biskupu pridrži, te im bude olahkoćeno izpoviedit se i s Bogom se izmirit, ovim ukidam sve dosadanje biskupske rezervacije, i od danas imadu se u ovoj nadbiskupiji smatrati kao casus ab episcopo reservati samo sljedeći:

1. **Gravis percussio** parentum.
2. Homicidium et effcax ad idem cooperatio effectu secuto.
3. Abortus procuratio effectu secuto.
4. Incestus consanguinitatis affinitatis in primo et secundo gradu.
5. Perduellionis auctores et procuratores.

Razumije se da se ostala dva casusa nalazeća se in constit. Apostolicae Sedis imaju smatrati episcopo reservati.

Da se i tu laglje pokornikom pomogne, dajem svim vicariis foraneis jus absolvendi a casibus episcopo reservatis. Povrh toga facultatem absolvendi a casibus reservatis habeant omnes approbati sacerdotes, kada god izpovjedaju u bolnici i kaznioni, kada god saslušavaju izpovied obćenitu bud celoga života bud od kojega vremena, samo ako je pokornikom obćenita izpovied **nuždna**, kada god izpovjedaju zaručnike ili one, koji izpovied uskrsnu prave.

Po sebi se razumije da se ima samo onda smatrati grieh biskupu pridržan, kada je: 1. peccatum **grave**; 2. **exterius** grave; 3. in genere suo completum, opere consummatum non vero tantum attentatum; 4. certum, ita ut omne dubium tum facti, an peccatum sit commissum, tum juris, an peccatum commissum sub lege reservationis comprehadatur, penitus excludatur; 5. ut sit commissum a pueris post 14 annum, a puellis autem post 12 completum.

Manjka li ma jedna samo od tih točakah, nema se grieh smatrati pridržanim. Ignorantia excusat a reservatione.

Neka svaki svećenik ima na pameti, da izpovjednik upravo u pravom pravcatom smislu zastupa mjesto Isusa Krista, da potraži i spasi što se izgubilo. Krv spasiteljeva daje se u njegove ruke, da ju dieli ili komu krati. Milost je istina ono, što obraća grešnika; nu nesudjeluje li izpovjednik, kao što je potrebno i spasonosno, izgubit će se grešnik bilo s neznanja bilo s nemarnosti izpovjednikove. “Kad rečem bezbožniku : poginut ćeš, govori Gospodin po proroku, a ti ga neopomeneš, i neprogovoriš mu, da se odvrati od bezbožnoga puta i žive: bezbožnik neka pogine u svojoj bezbožnosti, ali ću krv njegovu iskati iz tvojih rukuh. A kad ti opomeneš bezbožnika, a on se nevrati od bezbožnosti svoje i sa zloga puta svojega; neka on istina pogine u svojoj bezbožnosti, ti ćeš ipak sačuvati dušu svoju” (Ezek. 3, 18-21). Sjetimo se što o tom sveti Pij V. veli: “Kad bismo samo imali dobrih izpovjednikah, brzo bismo vidili cielo kršćanstvo popravljeno”. Treba staviti dobra izpovjednika u župu, gdje je prije vladao nered i razuzdanost, pa će brzo skroz biti drugča, nego prije. Obratno koliko ljudih ostaje u svojih griesih, u svojih zlih običajih krivnjom svojih izpovjednikah? Koliko se ljudih neizpovieda njihovim nemarom? Doista jadikuje crkva, što se sa neznanja, s nebrige, ili sa bezbožnosti izpovjednikah toliko njezine djece gubi, jer o njihovu maru ili nemaru ovisi spas ili propast narodah. Nema dvojbe, da sviet nebi tako duboko ležao u kalu grieha niti bi se pakao toliko punio dušami, kada bi izpovjednici i ono znanje i onu pobožnost imali, koju crkva od njih zahtieva. Vriedno je dakle, da crkva uzdiše, da uzdišu dobre duše za dobrimi izpovjednici. Gorimo dakle za spasom dušah, koje nam se skrušeno povjeravaju, i molimo se Bogu, neka bi nam dao milost, da budemo pravi dielnici obraćenja i napredka duhovnoga svih grešnikah, koji k nam dolaze, da se s Bogom pomire. Zato nitko se neusudi odbiti ikoga od izpoviedi, a najmanje od izpoviedi korizmene sbog neplaćena duga. Bog nas dragi oslobodio od toga, da koja duša ne samo s naše nebrige, nego pače s naše skuposti pogine.

U **Sarajevu**, dne 9. veljače 1882.

Josip m.p.
nadbiskup

1.3. Preuzimanje privremene uprave banjalučke biskupije

Srce Isusovo, br. 5, svibanj 1882., str. 65.-68.

Poslanica je upravljena svećenicima i vjernicima banjalučke biskupije povodom Stadlerova imenovanja apostolskim upraviteljem ove biskupije. Stadler navodi u poslanici kako u ovoj biskupiji, zbog nekih problema, nije postavljen biskup, iako je biskupija osnovana prije devet mjeseci. U poslanici se ne vidi o kojim se problemima radi. Ona je više poticaj i poziv na pouzdanje u Boga i njegovu providnost.

Broj 1/Pr.B.

J o s i p ,

**po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i privremeni apostolski upravitelj biskupije banjalučke,
svoj velečastnoj braći svećenikom i svim vjernikom, koji su u svoj banjalučkoj biskupiji
blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.**

1. Sveti Otac Leon XIII., budući otac, pastir i naučitelj svih vjernikah sve ih očinski i ljubi i za njih se brižljivo skrbi, osobito ipak ljubi Slavjane, poimence Bosance i Hercegovce, namienjujuć im nježnu ljubav materinsku, jer su ih neprijatelji imena kršćanskoga sa svih stranah tištali i mučili. Od te ljubavi, kako znate, podignuo je on i biskupiju banjalučku, dopustivši ipak, da s početka u Banjaluci bude samo apostolski upravitelj. Nu razni razlozi doprinesoše, te do sada ta biskupija nije dobila svojega upravitelja, prem je već devet mjesecih, od kada je podignuta. Leon XIII., koji ništa tako vruće ne želi, nego da katolička vjera u naših zemljah procvate, videći koli je na štetu, što svi crkveni poslovi u banjalučkoj biskupiji zapinju, ne davno je odlučio, da ja privremenu upravu iste biskupije preuzem. Tu odluku svetoga Oca Leona XIII. Dojavio mi je ovih danah presv. Gosp. Nadbiskup Serafin Vanutelli, apostolski nuncij iz Beča (br. 3278, 25. travnja) ovimi riečima:*) “Imenovanjem upravitelja apostolskoga za izpražnjenu biskupiju odgadja se dnevice. Da taj diel kršćanskoga stada neostane bez vlastitoga pastira i zakonitoga crkvenoga glavara, odredio je zato sveti Otac, da preuzvišenost Vaša privremeno preuzme upravu rečene biskupije, i glede nje da se služi svimi povlasticami, koje ima u vlastitoj nadbiskupiji”.

2. Izvieštajuć o tom kako vas, velečastna braćo svećenici, tako i vas sve vjernike, koji ste u svoj banjalučkoj biskupiji, pozivam vas sve, da mi moje i onako veliko breme, a sad povećano, pomognete nositi. Ako mi je uprava banjalučke biskupije i povjerena samo za koje vrijeme, nije zato mala odgovornost, koju tim preuzimam, jer se odnosi na rad za našega velikoga Boga i spasitelja Isusa Krista, koji je sama sebe dao za nas, da nas odkupi od svake nepravde i da očisti sebi narod ugodan, koji čezne za dobrimi djeli” (Tit. 2, 14).

3. Pa dozivajuć si na pamet, kako se stranom vašim predjam, a stranom i vam samim darovalo za Krista - ne samo da u njega vjerujete, nego i da trpite za njega (Fil. 1, 29), ter imajući pred očima, kako sveti Pavao nas uči, da prave katolike na ovom svijetu uvijek čeka

---

*) “Nominatio administratoris apostolici pro vacante Dioecesi Banjalucensi in dies protrahitur. Hac ratione motus Beatissimus Pater, ne diutius haec pars christiani gregis proprio pastore ac legitimo ecclesiastico superiore viduetur, statuit ut Excellentia Vestra Reverendissima temporaneam praedictae Dioecesis curam suscipiat, et quoad eam interim utatur omnibus facultatibus quibus gaudet pro sua Archidioecesi”.

križ, koji im s radošću nositi (Kol. 1, 11) što da vam kažem van: podignimo srce gore, u nepokretnoj nadi, da ćemo se i mi s Kristom javiti u slavi, kada se on javi, život naš (Kol. 3, 4) što da kažem van: Uzdamo se u Boga (ps. 41, 11); jer on je onaj mudri Gospodin, koji sve od vieka u naprvo vidi, sve od vieka prema svrsi mudro upravlja, sve reda, sve puteve naše po svojoj providnosti očinski ravna. Uzdamo se u Boga, jer on je onaj mogući Gospodin, koji je sve stvorio, čijoj se moći ništa nemože oprijeti, koji nam uvijek može pomoći, ma mi i neznali kako, ma i neznali kada, on gospodar života i smrti, gospodar svih ljudih i drugih stvorovah, bez koga na svijetu nebiva ništa. Uzdamo se u Boga, jer on je onaj Gospodin, koji nas ljubi, koji nam svaki čas tu ljubav i pokazuje, koji je od te ljubavi svoga Sina za nas dao, a s njim nam i sve drugo darovao. Uzdamo se u Boga, jer on je nepromjenljiv; on se nemienja kao ljudi, da nam je sad prijatelj a sad neprijatelj, nego je nepokretan u svojih odlukah, koje izvodi po svojoj svetoj volji, kada i kako mu se mili. Uzdamo se u Boga, jer je on vieran i stalan u svojih obećanjih. Mi ne znamo, kada će nas od naših vajah izbaviti, neznamo kada će nam i gdje pomoći, al to dobro znamo, da nas ne može zapustiti nikada, nikada ne može na nas zaboraviti. I to nam budi dosta. Bilo s nami šta mu drago, nedajmo, da nas se uzdrma naše pouzdanje u Boga. Ako nas blagoslovi, blagosloveno budi i njegovo sveto ime, jer je on dobar, jer je do vieka milost njegova (ps. 135,1). Ali ako Gospodin Bog svoju svetu ruku i natrag povuče, ako na nas i nevolje dodju, ako nas i nesreća stigne, naše pouzdanje u Boga budi isto, jer isti je Bog, koji nas može izbaviti iz nesreće. Ako smo i poniženi, ako nam je i veliku muku trpiti, ako nas i progone, ako veliko siromaštvo bez utjehe trpimo, ne bojmo se, jer smo u Božjih rukah, jer on ravna naše puteve. Gospodin nas ravna i neće nam ništa nedostajati (ps. 22, 1). Srce nam više putih tuga para, duša nam skroz slomljena, pamet nam se smučuje, kad i pomislimo, koli je težak udarac, koji nas je snašao. Ali ne bojmo se, jer Gospodin nas ravna i neće nam ništa nedostajati. Često putih sve se uroti proti nam, da neznamo kako bi nam se moglo pomoći; muke naše i nevolje traju kaskada i godine, a možda će još i opet godine proći, prije nego se opazi, da će nam puno bolje biti. Ali ne bojmo se. Čijom smo pomoćju do sada mogli trpiti, moći ćemo i od sada. Još živi stari Bog, koji nas ne može ostaviti; mi smo skroz njegovi, tako da u zjenicu njegova oka dira, tko god u nas dira (Zah. 2, 8).

4. Sjetimo se i k srcu si uzmimo, što Gospodin na usta svojih prorokah govori, i nitko neće moći našim pouzdanjem pokrenuti. “Zar je kako god okračala ruka moja, te ne može izkupati?” tako pita sam Gospodin po proroku Isaiji (50, 2, 3) pa nastavlja: “ili nema u mene snage da izbavim? Gle, prietnjom svojom obraćam more u pustoš, isušujem rieke... Oblačim nebesa u mrak, i crninu im dajem za pokrivač”. Koli utješno i Jeremija nas tješi riečmi: “Izbavit ću te u ovaj dan, govori Gospodin, i nećeš biti predan u ruke ljudem, kojih se bojiš; nego ću te sačuvati i izbaviti, te nećeš pasti od mača, i bit će ti život spašen, zato, što si se pouzdao u me, govori Gospodin”(Jer. 39, 17, 18): Upravo svečano i sileć se na pouzdanje k Bogu govori Isaija veleći: “Hvalite, nebesa, i veseli se zemljo, udarite, gore, u hvalu! Jer Gospodin utješi svoj narod, i na svoje siromake smilova se. A Sion reče: ostavi me Gospodin, i zaboravi me Gospodin. Može li žena zaboraviti svoje diete, da se nesmiluje na čedo utrobe svoje? A da bi ga ona i zaboravila, ja neću zaboraviti tebe. Gle na rukuh svojih sam te upisao”(Is. 49, 13-17).

5. Budi dakle pouzdanje naše nepokretno. Neodstupimo od njega ma velike napasti nastupile; ne uplašimo se, ma Gospodin Bog ma kako s nami upravio; neumorimo se, ma vrijeme kušnje trajalo dugo. Da nam i sve propane; da nam Bog uzme što nam je najdražje; da nas liši svake ljudske pomoći; da sve digne proti nam, što je za nas prije bilo; da nas nesreća za nesrećom stigne; da nam Gospodin godine i godine muku na muku pošalje: i onda treba

svoju dušu da podignemo gore, i onda treba jedino za Boga da prianjamo, i onda jedino Boga za zaštitnika i za pomoć da zatražimo. To je ono nepokretno pouzdanje, koje se Bogu smili, i koje on vjerno izpunja.

6. Sjetimo se samo, kako je Abraham, taj otac svih vjerujućih, u Boga se uzdao, da će mu se porodica uzdržati i veliko potomstvo imati, prem je svoga jedinca imao žrtvovati. Spomenimo se neuzkolebiva ufanja pobožnoga Joba, koji je u najvećoj biedi, svega lišen, zavapio: “Da me i ubije, uzdat ću se u njega”(13,15). Dozovimo si na pamet, kako je David proganjen od protivnikah neprestrašivo rekao: “Gospodin je svjetlo moje, i spasenje moje; koga da se bojim? ... Ako protiv mene vojska u oko stane, neće se uplašiti srce moje”(ps. 26, 3). Ugledajmo se na Daniela, koji je usried ručecih i gladnih lavovah u Boga se uzdao. Gle koli živo govori primjer svete i nevine Suzane, kako se jedino u Boga treba uzdati, koju su već na stratište doveli, da ju smaknu kao nevriednu žensku, a ipak ju Bog oslobodio, jer se u njega ona pouzdala. I tako Bog u razno doba od vremena do vremena živa svjedočanstva ostavlja, koja nas gone, da sve svoje uzdanje jedino u njega stavimo.

7. Zato, braćo, stavljajući svoje pouzdanje u Boga, tražimo ono, što je gore, gdje Krist sjedi s desne strane Bogu. Mislimo o onom, što je gore, a ne što je na zemlji.(Kol. 3, 1, 2). Istražujte što je Bogu ugodno, i nepristajte na bezrodna djela tame. Ugledajte se na Boga, kao ljubezna djeca, i živite u ljubavi, kao što je i Krist ljubio nas, i predao sebe za nas... Kao djeca svjetla živite! Jer je rod svjetla u svakoj dobroti i pravdi i istini (Ef. 5, 1 i sl.). Pokazala se blagodat Boga spasitelja našega svim ljudem učeći nas, da se odrečemo bezbožnosti i željah ovoga svieta, i da triezno i, pravedno i pobožno poživimo na ovom svietu, čekajući blaženu nadu i dolazak slave našega velikoga Boga i spasitelja Isusa Krista, koji je sam sebe dao za nas, da nas odkupi od svake nepravde i da očisti sebi narod ugodan, koji čezne za dobrimi djeli (Tit. 2, 11-15). Mir braći i ljubav s vjerom od Boga Oca i Gospodina Isusa Krista ! Blagodat sa svimi koji ljube Gospodina našega Isusa Krista u nepromjenljivosti. Amen. (Ef. 6, 24).

Ovaj list neka se vjernikom banjalučke biskupije pročita prve nedjelje iza kako se primi.

U **Sarajevu**, dne 3. svibnja 1882.

†*Josip*

nadbiskup vrhb. i privr. upravitelj banjalučke biskupije.

1.4. Sakramenat potvrde*

Srce Isusovo, br. 5, svibanj 1882., str. 69.-75.

Tema ove poslanice već je najavljena u njezinu naslovu – sakrament potvrde. Stadler govori svećenstvu i puku o važnosti ovoga sakramenta te razrađuje pojedine vidove pripreve djece na sakrament potvrde, govoreći ne samo o pripravi djece, nego i roditelja, kumova kao i cijeloga puka za dan kada se u dotičnoj župi bude dijelio sakrament krizme. U poslanici napominje kako oni kojima prijete smrtna opasnost mogu primiti sakrament bez obzira na dob i bez pripreve. Na koncu Stadler donosi obred podjeljivanja sakramenta i molitvu koju treba izmoliti tom prigodom. Zatim naređuje da se nakon krizme u župi izmoli Te Deum kao zahvala za “milost Duha Svetoga koji ih je pohodio”.

Broj 174.

1. Ako se od pastirah ikada iziskivalo, da sakramenat potvrde marljivo tumače, sada je doista od potrebe, da ga čim više razjasne, pošto ih je mnogo u svetoj crkvi Božjoj, koji skroz zanemaruju taj sakramenat: a veoma ih je malo, koji se trude da od njega uberu plod Božje milosti, kako bi trebalo. Zato treba kako na sam dan duhovah, kada se osobito običaje podieljivati, tako i na druge dane, kada to pastiri za shodno smatraju, vjernike podučiti o naravi, učinku i vrijednosti toga sakramenta, da uvide, kako ga ne samo nesmiju zanemariti, nega kako im ga valja s najvećom pobožnošću i smjernošću primati, da se po njihovoj krivnji i na veliku štetu nesbude, kano da im je uzalud božansko to dobročinstvo podieljeno.

2. S najvećom pomnjom treba da se svatko pripravi prije nego će krizmu primiti, da sa biljegom primi i svetu milost toga sakramenta, koja nas jači za borbu i sjajnu nam pobjedu obećaje proti žestokim neprijateljem, koji nastoje put nam zapriečiti k vječnomu spasu. Zato je sveta dužnost župnikah, da one koji kane dati se krizmati dobro pripreve, - jer u zlobnu dušu mudrost neulazi, ni u tielo, koje se podaje griehu; Duh sveti mrzi na pretvaranje, i bježi od onoga, koji prijanja za misli nepristojne (Mudr. 1, 4, 5), - ter ih za vremena izpovjede.

3. Razjasnivši župnici puku, tko smije primiti krizmu, u kojoj dobi i kako, treba iztaknuti, da ovaj sakramenat nije tako nuždan, da se čovjek bez njega nebi mogao spasiti. Ali ako i nije nuždan, nesmije ga ipak nitko zanemariti: pače valja se osobito čuvati, da se šta god nezanemari u stvari toli svetoj, kojom nam se Božji darovi tako obilno diele; jer što je Bog svim bez razlike dao na posvećenje, za onim treba svi da željno i idu. Od potrebe je, da se svetom krizmom ojače kojim je od potrebe, da duševno rastu i do savršenosti u vjeri kršćanskoj dodju; a to je svakomu od priেকে potrebe: jer kao što narav tamo smjera, da koji se rode rastu i u muževnu dobu stupe, premda kad i kad nepostigne što hoće: isto tako obćenita svih nas majka goruće želi, da se u onih, koje je krstom preporodila, slika kršćanina podpuno ostvari: pa buduć da se to sakramentom tajinstvene pomasti postizava, očevidno je, da ona svim vjernikom jednako pripada (Rim. kat. o kr. br. 14).

4. Župnici neka opomenu puk, da istina svi, koji su kršteni, mogu biti krizmani; ali da nedolikuje djecu krizmati prije nego k pameti dodju; zato se ovim naredjuje, da se nijednomu djetetu nedopusti pristupiti k svetoj krizmi, koje se nije bar jednoć već izpovjedilo.

5. Djecu, za koju se misli, da će prije umrieti, nego li k pameti dodju, i odrasle nekrizmane dobro bi bilo, da se krizmaju, da kao krizmani umru, te tako da ondje veću slavu postignu, a ovdje veću milost. Zato naredjujem, da svaki župnik točno pobilježi sve teško bolestne još nekrizmane u svojoj župi, bili odrasli ili djeca, a djeca došla već k pameti ili ne. Ja ću, ako je i kako moguće, drage volje takove bolestnike posjetiti i u kući im podieliti sveti

sakramenat krizme. Samo je od potrebe, da roditelji imaju bud od župnika bud od liečnika svjedočbu, da je dotičnik i sbilja teško bolestan. Bez te svjedočbe neće se ničija molba uslišati.

6. Premda se nezahtieva, da budu na tašte, koji pristupaju k svetoj krizmi, savjetuje se to ipak osobito odraslim, kao što se pristoji sbog Duha svetoga, kojeg Bog izlieva na nas obilno kroz Isusa Krista spasitelja našega (Tit. 3, 6), i kao što je to prije bilo u običaju u crkvi.

7. Koji primaju svetu krizmu dobivaju kao i kod krsta kuma ili kumu. Ovaj se sakramenat dieli čovjeku, da se učvrsti za duhovnu borbu. Pa kao što novorođenac treba koga, da mu pokaže, što mu je za uzdržavanje života od potrebe, tako trebaju koga i oni, koji se novače za borbu, da ih poduči, kako im se je boriti. Kumovi su zato dužni kumče svoje rukovoditi, kako da u svagdanjih svojih duševnih borbah svoje neprijatelje nadvlada, u vjerskih ga istinah podučiti i putem krepostih voditi. Odatle sliedi, da kum nemože i nesmije biti čovjek heretik, shismatik ili koje mu drago druge krive vjere. Isto tako nesmiju kumovati javni očitnici i grešnici, ljudi izobčeni iz crkve ili udareni interdiktom, ili oni, koji sami još nisu krizmani. Napokon nedopušta se, da kumovi budu vlastiti roditelji.

Mužko budi kum mužku, a ženska budi kuma ženskoj. Bez potrebe nebudi nitko kum mnogim, već samo jednomu ili drugomu sbog duhovnoga rodbinstva, koje odatle nastaje te prieči ženitbu. To pako rodbinstvo nastaje izmedju krizmatelja, krizmanika, njegovih roditeljah i kuma. Kod krizmanja drži kum desnu ruku na desnom ramenu kumčetu.

Kum kod krizmanja nebudi bez potrebe onaj isti, koji je kumovao na svetom krstu.

8. Krizmanik dobiva kod krizme novo ime kojega svetca, da mu bude uzor, kako mu se boriti treba s protivnicima duše svoje, a ujedno da mu bude i pomoćnik. Vidi li župnik, da je tko na svetom krstu dobio smiešno ime, koje se za kršćanina nepristoji, neka to biskupu kod krizme kaže, da mu ga promieni u ime svetca, koji se je pobožnošću i svetošću odlikovao.

9. Dobar red puno k tomu doprinosi, da se ta svečanost i onako obavi, kako to uzvišenost same stvari zahtieva, i da se onaj utisak kod svih učini, koji je kadar potresti dušom tako, te se iz srca nikada neizbriše. Zato neka se mužkarci sa kumovi smjeste u crkvi s jedne strane, a ženske s kumami s druge strane. Klečeć se prima sveta krizma. Da li će se oni, koji primaju svetu krizmu poredati usduž ciele crkve, ili će ih kumovi i kume privoditi k rešetkam, da im se sakramenat krizme onako dieli, kao što se dieli sv. pričest, ima odrediti prema mjestnim okolnostima dotični župnik, u čijoj se župi obavlja krizma.

10. Čelo krizmanikah zaveže se poslie krizmanja vrpcom od platna, i tako se dugo zadrži, dok se sveta pomast neosuši. Vrpcom se upravo zato zavezuje čelo, da se sveti krizam nerazlije po licu, ali i zato, da se krizmanik sjeti, s kako velikom pomnjom treba da čuva milost Duha svetoga, koju je u sakramentu krizme primio. Vrpcu treba poslie baciti u vatru. To mogu sami krizmanici kod kuće učiniti.

11. Čim župnik začuje, da će se u njegovoj župi krizmati, treba da sve, koji još nisu krizmani, javno u sgodno vrieme opomene, te osobito roditelje sjeti, neka bi svoju djecu k svetoj potvrdi priveli. Prije je ipak od potrebe, da roditelji ili kumovi kod župnika prijave, tko će se dati krizmati, a župnik treba da izda bezplatno cedulju, na kojoj neka je upisano ime, prezime, obitavalište krizmanikah, njihovih roditeljah i njihovih kumovah. Bez te cedulje neće se nikomu sveti sakramenat potvrde podieliti. Ta cedulja neka ima sliedeći oblik:

Ime i prezime i doba onoga, koji se daje krizmati	Njegovo ime krizmeno	Njegovo rodno mjesto i obitavalište	Njegovi roditelji	Kum ili kuma
Opazka:				

U..... 188...

Župnik.

Ta se cedulja kod krizmanja preda, a poslie se uruči dotičnomu župniku, kano svjedočanstvo, da je dotičnik u istinu sakramenat potvrde primio. Iza toga upišu se krizmani u knjigu krizmanikah.

Stranci imaju dokazati, da nisu krizmani ili svjedočbom od svojega župnika, ili svjedočanstvom roditeljah ili drugih dvajuh svjedokah. U tom slučaju upišu se na cedulju odnosno u knjigu potvrdjenikah i svjedoci. Cedulje potvrdjenikah iz drugih župah imaju se dotičnim župnikom poslati, da uzmognu svoje župljane unesti u knjigu krizmanikah. Inostranci imaju se upisati u knjigu krizmanikah one župe, u kojoj se krizma podielila. Za djecu onih častnikah, koji spadaju pod upravu vojničkoga župnika, ima se cedulja zahtievati od dotičnoga župnika ili kapelana vojničkoga, na kojega se poslie krizme i cedulje kao svjedočanstvo primljene potvrde imaju natrag poslati.

12. Kada se krizma u bližnjoj župi podieljuje, neka župnik svoje župljane, koji će biti krizmani, prati ako može i gleda, da se svi na putu pristojno vladaju. Treba svakako roditeljem i kumovom na dušu staviti, da paze na djecu i druge, kojim su kumovi; jer inače lahko se dogodi, da tko okaljanom dušom k svetoj potvrdi pristupi, a još se gorji kući vrati.

13. Prem se predpostavlja, da je župnik dulje vremena pripravljao svoje župljane na svetu krizmu, dobro je ipak, da to osobito u nedjelju prije svete krizme učini. Evo za to kratka naputka. U nedjelju prije svete krizme pod svetom misom iza svetoga evangjelja neka se obrati k puku te mu ili sliedeće pročita ili slično slovo rekne:

Dragi kršćani! Kao što su prvi kršćani iza krštenja polaganjem rukuh od apostolah primili Duha svetoga: tako ćete i vi za koji dan primiti istoga Duha svetoga, da njegovom milošću učvršćeni svoje se vjere nestidite, nego ju i javno izpoviedate, pače aka uztreba za nju štogod i podnesete.

Nužдно je dakle, da dostojno taj sakramenat primite, a prama tomu da se kako svetost toga sakramenta zahtieva dostojno i pripravite. Nužдно je, da milost, koju ćete dobiti, dobro i upotriebite. Duboko si u srce zasadite: Od vremena, kada Duha svetoga primite, treba život sasvim promieniti. Nije dosta, da se njegovim milostim neoprete, nego se povrh toga zahtieva, da dobrim ponašanjem i većih milostih vriedni budete.

Vriedno je, da vrieme, koje vam od posla preostane, na to upotriebite, kako da čim dostojnije Duha svetoga primite. Dozovite si češće na pamet, da biskup zato prije krizmanja obiedvie ruke nad svimi razširene drži, kao što nas Bog po tom sakramentu pod osobitu otčinsku brigu uzima. A blago onomu, koji je pod obrambom svemogućega i najdobrostitivijega Otca. Sjetite se, da se kršćanin zato svetim uljem u tom sakramentu maže, što mu uvijek pred očima imaju kršćanske dužnosti treptiti, koje je dužan postojano vršiti. Jer kao što ulje jači tielo za posao: tako Duh sveti jači dušu u spoznanju svete vjere i vršenju njezinih zapoviedih; pa kao što s uljem pomiešani balsam ugodan miris razprostranjuje: tako je od potrebe, da krizmani kršćanin svojim životom, kao ugodnim mirisom, Bogu omili. Spomenite se, da biskup onoga, komu sakramenat potvrde podieljuje, po licu lagano udari, čim ga opominje, da mora kao hrabar vojnik pripravan biti svaku protivštinu za ime Isusovo podnositi. Ali i to imajte pred očima, da one rieči, “Mir budi s tobom”, koje će napokon na vas biskup upraviti, to znače, da ste dobili puninu nebeske milosti i mir, koji je nada sve.

Da niste nikada s uma sbacili, koliko vriedi milost Božja. Znati bo je svakomu kršćaninu, da bez te milosti oko svoga spasa upravo ništa raditi nemože; jer smo mi samo po milosti stalni u dobru, pa zato se Duh sveti punim pravom u sv. pismu zalog našega spasa naziva.

Bude li vam to uvijek na pameti, bit ćete sigurno uvijek i pripravni njegove milosti primiti i s njimi djelovati. Veliki i mnogovrstni su darovi Duha svetoga; nu najdragocjeniji i najspasonosniji jesu: vjera, ufanje i ljubav; to su od Boga u krštenju već ulievene a u potvrđi povećane krieposti, bez kojih nema kršćanske krieposti, nema spasa. Čuvajte to blago, umnožajte ga milošću Božjom i svojim sudjelovanjem, da budete dostojan hram Duha svetoga.

Pa pako mene i sve nazočne župljane uvjerite, da vi pravu i ozbiljnu volju imate, uvijek u katoličkoj crkvi prama svetoj vjeri živjeti i u njoj umrieti, to vas pozivam, da ovdje sada javno pred Bogom i crkvom to očituje.

14. Župnik ili drugi koji svećenik izmoli sada skupa s onimi, koje pripravlja na svetu krizmu, vjerovanje apostolsko i očenaš. Iza toga im rekne: Kleknite i molite:

Mi obećajemo, da ćemo kao pravi kršćani u katoličkoj vjeri živjeti i umrieti, i tim ponavljamo obećanje, koje smo Gospodinu Bogu na svetom krstu dali, i kojemu se do smrti nikada nećemo iznevjeriti.

Obećajemo, da ćemo svetu crkvu, kada nam što zapovjedi, vjerno uvijek slušati.

Obećajemo, da svomu bližnjemu nećemo nikada zločest primjer dati, niti ga na zlo navoditi.

Obećajemo, da ćemo radje svaku sramotu i isto progonstvo trpiti i istu smrt podnieti, nego li od svete svoje vjere ili mišlju ili riečju ili činom odstupiti.

Obećajemo, da ćemo od Boga naredjenoj zakonitoj oblasti, crkvenoj i svietovnoj biti pokorni i nju poštivati.

Obećajemo, da ćemo svoje bližnje, kao djecu Božju, štovati i kao same sebe ih ljubiti.

Molit ćemo dakle svaki dan Boga, da našu odluku ojači i uzdrži. A sada molimo sve angjele i svetce nebeske, sve katolike, braću našu, da našu odluku Bogu preporuče i njegov nam blagoslov izprose.

Božja milost neka bude i ostane sa svimi nami! Amen! U ime Otca i Sina i Duha svetoga. Amen.

15. Iza toga nastavi svećenik:

To vaše očitavanje obradovalo je srce naše, a sigurno će se i cielo nebo tomu radovati. Naša je pako sada dužnost, da se mi, kao što ste nas zamolili, pred prijestoljem nebeskim na koljena bacimo ter Gospodina Boga zamolimo, da vašu odluku blagoslovi.

Molitva.

Svemogući, vječni Bože! od koga svako dobro dolazi, koji milost daješ, da i mi hoćemo što ti hoćeš, daj da i učinimo što hoćeš. Bože, koji si ovim ovdje volju potaknuo, te su svečano obećali tvoju svetu volju krozieli svoj život vršiti, liepo te molimo, podieli im milost, da to u istinu i učine.

Bože, koji si kako apostolom tako i svim kršćanom po tvom Sinu Duha svetoga obećao i do sada ga uvijek podieljivao, napuni i ove, koji će na skoro k svetomu sakramentu potvrde pristupiti, milošću Duha svetoga, da im bude pamet razsvietljena, a srce užeženo, da uzmognu postojano i neuzkolebivo svetu vjeru izpoviedati. Neka im svieti uvijek luč svete vjere. Napuni ih svetom nadom, i u njihovu srcu užeži oganj tvoje ljubavi. Sačuvaj ih od griehah, odvрати od njih svaku prigodu grešnu, vodi ih po putu pravednosti tvoje, da dostojan budu hram Duha svetoga, da dostojni budu obećanjah tvojih. Po istom Isusu Kristu Gospodinu našem. Amen.

16. U nedjelju poslie svete krizme neka župnik opet sjeti župljane velike milosti, koju su primili na dan svete krizme, te s njimi skupa neka izmoli kao zahvalnicu “Tebe Boga hvalimo”.

U **Sarajevu**, dne 12. svibnja 1882.

† **Josip** v. r.
nadbiskup.

1.5. Petrov novčić*

Srce Isusovo, br. 5, svibanj 1882., str. 75.-77.

Stadler upućuje ovu poslanicu župnicima biskupija kojima je bio na čelu. U njoj govori o drugoj polovici XIX. stoljeća što je obilježena padom papinske države, tj. svojevrsnim zatvorom tadašnjih papa u vatikanske zidine. Stadler govori o teškoj materijalnoj situaciji pape Leona XIII. koji ima u Rimu velike troškove, "a nema upravo nikakvih stalnih dohodaka". Svjestan je poteškoća mjesne Crkva, ali je uspoređuje s Crkvom u Filipima, koja je iako siromašna izdašno pomagala sv. Pavla kojega, u ono vrijeme, nije "toliko veselio novac koliko ljubav njihova". Zato on naređuje da se u nedjelju prije blagdana sv. Petra i Pavla prikupi "Petrov novčić" kao simbolična potpora Papi.

Broj 204.

Tko se Gospodina boji poštiva roditelje i kao gospodarom služi onim, koji su ga rodili, tako veli sveto pismo (Sir. 3, 8) spajajući poštovanje, koje smo Bogu dužni sa štovanjem, koje treba roditeljem izkazivati. I odmah se na istom mjestu tumači, kakovo ima da bude naše poštovanje napram roditeljem: Činom i riečju (i svakom uztrpljivošću) poštuju svojega otca ... na milostinju (danu) otcu nezaboravlja se (Sir. 3,9 - 16). Netrebam vam istom spominjati, da četvrta zapovied, koja zapovieda poštivati otca i mater, obuzima i sve poglavare, naročito duhovne poglavare, koje punim pravom treba da nazivamo otcu. Ili zar se nesjećate, kako sveti Pavao piše Korinćanom (1 Cor. 4, 14 -16): "Nepišem ja ovo, da posramim vas: nego vas opominjem kao svoju predragu djecu. Jer da imate deset hiljadah odgojiteljah u Kristu, ali nemate mnogo otacah; jer sam vas ja u Isusu Kristu rodio evandjeljem". Spomenite se i onih riečih svetoga pisma (Sir. 44, 1): "Slavimo slavne muževe, i to predje naše po njihovih koljenih". Po tom duhovni naši poglavari - naši su duhovni otcu.

Ali ako su duhovni poglavari, ti sluge Kristovi i zastupnici Božji, naši otcu, nije li nam onda onaj duhovni poglavar najviše otac, koji je glavah glavarah, učitelj učiteljah, pastir pastirah? Pa ako treba poštivati otca, ako ga treba ljubiti djelom i istinom, kada god je u kakvoj nuždi, nije li nam dužnost, da se sjetimo svetoga našega Otcu Leona XIII., koji je u velikoj nuždi zatvoren u vlastitoj kući od vlasitih sinovah? On je naš glavah, on naš naučitelj, pastir naš, naš otac, koji na nas često misli, nas očinski ljubi, i tim više ljubi nego li druge vjernike, čim više njegove očinske njege trebamo, kao što i svaka majka ono diete najviše njeguje, koje najviše njege treba. On ima u Rimu jako velike troške, a nema upravo nikakvih stalnih dohodakah, sve od vremena, od kako su mu uzeli njegovu kraljevinu i grad Rim, a tomu je sada već prieko deset godinah. Pa zato dobri katolici po cielom svijetu kršćanskom kao dobra djeca sjećaju se sa zahvalnošću svoga otca u Rimu i šalju mu i novčane podpore. Mi ne samo da nismo bogati, nego smo upravo veoma siromašni, te željno očekujemo, da nam se samim pomogne; mi dakle nemožemo drugomu puno davati. Ali dobro diete, ako je neznam kako siromašno, ono kucka i kucka novčić po novčić, pa otrgavajuć sebi od ustah daje siromašnu otcu, ubogoj majci. Mi smo istina siromašni, pa nemožemo puno dati svetomu Otcu, ali mi smo svakako djeca Otcu Leona, a nadam se, da smo dobra njegova djeca, pa ćemo smoći ma koji novčić, da našega dobrog otca Leona XIII. u Rimu pomognemo. On ako od nas i neznam kako malenu novčanu podporu dobije, uzet će s veseljem, jer od zahvalne i dobre djece dolazi. Sjetite se svetoga Pavla, koji je tolike pokrajine milošću Božjom i svojim trudom obratio; pa

---

* Naslov je poslanici dao sam nadbiskup Stadler!

medju timi pokrajinami bilo je i bogatih, ali nijedna ga nije tako veselila kao siromašna občina filipljanska; on ju je na toliko prevolio, te je od nje najvolio uzeti milostinju, i nije ga toliko veselio novac, koliko ljubav njihova, jer je znao, koliku korist odatle crpaju, što dobro djelo tvore, prem sami siromašni. Na evo kako piše Filipljanom (4,10-19): “Obradovah se pako vrlo u Gospodinu, što se napokon opet jednoć razcvatoste misliti na mene, kao što se i staraste; ali bili ste zapriečeni. Negovorim sbog nedostatka; jer ja naučih biti dovoljan onim, u čem sam. Znam se i poniziti, znam i izobilovati; svagdje i u svem sam podučen, i sit biti, i gladovati, i izobilovati i nestašicu trpiti. Sve mogu u onom, koji me jači. Ali dobro učiniste, što se primiste moje nevolje. A znate i vi Filipljani! da od početka evanjelja, kad odoh iz Mace-donije, ni jedna mi crkva ne prista u stvar davanja i uzimanja, osim vas jedinih, jer i u Solun i jednom i drugom poslaste mi u potrebu moju. Ne kao da tražim dara, nego tražim ploda, koji izobiluje na vašu korist. A ja imam sve i imam izobila”.

Nitko zato neka se nestidi dati ma i novčić za svetoga Ota, niti neka nepazi na ljude, nego na Boga, komu se za ljubav milostinja čini. Bog negleda nikada na veličinu dara, jer on naših darovah netreba, nego na volju davateljovu, pa zato naplaćuje i čašu hladne vode, i paru udove. “Kako možeš, onako budi milosrdan, govorio je starac Tobija sinu si. Imaš li mnogo, davaj obilno; imaš li malo, gledaj i to malo drage volje darovati”. (Tob. 4, 7, 8) Premda si siromah, nisi ipak siromašniji od one udove, koja je sve što god je imala darovala. Premda si siromah, nisi ipak siromašniji od one žene sidonke, koja je samo šaku brašna imala, pa je ipak proroka primila, i s veseljem ga primila, prem nije imala u zalihi brašna, prem je bio velik glad, prem je djece imala.

Zato ovim naredjujem, da dušobrižnici po svih župah nedjelju prije svetkovine svetog Petra i Pavla puku protumače, što je to Petrov novčić, te ga pozovu neka prema pobožnu srcu svako po volji ma koji novčić donese na Petrovo, i za svetoga ota daruje. Prva milostinja na Petrovo po svih župah ne samo vrhbosanske nadbiskupije već i biskupije banjalučke ima pripasti svetomu Otcu. I taj novac ma bio neznam kako neznatan, ima se iz pojedinih župah do 15. srpnja ovamo ili neposredno ili preko dekanah na ordinarijat poslati. Iz Sarajeva će se gledati taj novac ili neposredno u Rim ili tako poslati prieko apostolske nuncijature u Beču, da sveti otac 4. kolovoza novac primi, kao na dan ustanove hierarhije u Bosni i Hercegovini, a predstavka na svetoga Ota nosit će podpis od 1. kolovoza kao na dan verigah svetoga Petra, koje i nas vežu, ugodno vežu sa svetom stolicom, tim stožerom jedinstva. I ovaj običaj ima se svake godine ponoviti. Ja sam uvjeren, da će sveti Otac imati veliko veselje, ma bila svotica, koja se u Bosni za njega sabere i jako malena, jer će se sjetiti suzah, kojimi je i svaki novčić za nj darovan nakvašen, od ljubavi nakvašen.

U **Sarajevu** na dan blaž. djevice Marije, pomoćnice kršćanah. 24. svibnja 1882.

† **Josip** v. r.
nadbiskup.

1.6. Protiv neznanja vjerskih istina

Srce Isusovo, br. 1, siječanj 1883., str. 1.-7.

Poslanica je namijenjena puku vrhbosanske nadbiskupije i banjalučke biskupije. U njoj Stadler poziva puk da prione uz Božju Rriječ i da se po njoj ravna. Kao što je svećenikova dužnost propovijedati Rriječ Božju tako je i dužnost vjernika slušati ono što se propovijeda. Stoga Stadler poziva na pažljivo slušanje propovijedi i razmišljanje o onome što se čuje, da "te riječi ne ostanu bez ploda".

Broj 6/Pr.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i privr. apost. upravitelj biskupije banjalučke svim vjernikom, koji su u vrhbosanskoj nadbiskupiji i biskupiji banjalučkoj, blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

Sveti Gregorij Naziazenski promatrajuć tmine, u kojih ljudi obično čame, i slabost, koja im neda, kaniti se strastih, reče: "čovjek prijanja za kal zemaljski na toliko, te nemože svoj duh podići k trakom istine, niti se uzneti nad ovu nizinu; a ipak od ozgo ima svoj početak i pozvan je gore. Sbog te sliepoće smatram ga nevoljnim, sve da mu ide po volji sve na svietu" (Orat. 21. Op. t. T. p. 374). Tako je braćo moja! Neznanje vjerskih istinah dojka je opačinah; ono uzgaja grieh. Za vrieme proroka Oseja bijahu Israelci jako izkvareni; iz jednoga grieha padahu u drugi; pokopaše se u grieh: tolika bijaše izkvarenost, razvraćenost. Šta li uradiše? Evo što učiniše: Kletva i laž i ubojstvo i kradja i preljubočinstvo umnoža se. Koji li je bio uzrok toj izkvarenosti? Čujte rieč Gospodnju, sinovi Israelovi, povika prorok Osej, hotec im na pamet dozvati razlog njihovoj razvraćenosti, Gospodin ima parbu sa stanovnici zemaljskimi, jer nema **znanja za Boga u zemlji**" (Os. 4. 1, 2). Umuknuo je moj narod, veli Gospodin Bog. A zašto? On sam odgovara: jer je **bez znanja** (Os. 4, 6). De, braćo, zapitajmo i mi sebe u ovo ozbiljno korizmeno vrieme: Odakle dolazi, da mnogi kršćani oprani svetim krstom, njegovani u krilu svete matere crkve, ipak u griehu čame? Jer su bez znanja. Odakle dolazi, da se tolike nesretnice usudjuju proti volji Božjoj, proti naročitim opomenam svojih duhovnih pastirah na sramotu svoju, na sramotu svojih roditeljah, vriedjajuć javno Boga svoga, pribjeći svojim vjerenikom? Jer su bez znanja, te nemaju straha pred Bogom, koji im prieti, da će ih sbog tih opačinah kazniti. Odakle tolike nesretne ženitbe u kršćanah? Jer su bez znanja, te nemisle na Boga, nemisle, da nema blagoslova ženitba griehom započeta, nemisle na pokoru, da Boga njom ublaže, i Bog im blagoslov udieli.

Otmimo se, braćo, tomu neznanju, kao srna iz ruke lovcu, i kao ptica iz ruke ptičaru ; nedajmo sna očima svojim, ni vedjama svojim driema, dok se nenaučimo istine vjerske, koje će nas razsvietliti, uputiti, na pravu stazu privesti te skloniti na to, da se bojimo uvriediti Boga, da ga više štujemo nego sve na svietu te se nikomu za ljubav nedamo u grieh zavesti.

Slušati rieč Božju, naučiti sve istine vjerske, koje svaki kršćanin treba da znade, poznavati dužnosti svoje kršćanske: sve to je nužno znati svakomu, koji god se želi spasiti. Idite i naučajte sve narode krsteći ih i učeći ih da sve drže što sam vam zapovjedio, reče Isus apostolom svojim i njihovim našljednikom, te pridoda: koji uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se, a koji nevjeruje osudit će se. Ali kako će tko vjerovati ako nesluša onoga, koji mu propovieda? kako će obdržavati sve što je Isus zapovjedio, ako neće da dodje slušati, kada se te zapoviedi tumače? Ako je nam svećenikom dužnost, vam propoviedati, to nije manja vaša

dužnost, nas slušati, kada vam propovijedamo, i sve obdržavati, što vam sam Gospodin Bog na naša usta govori.

Rieč je tvoja žižak nogama mojima, svietlo stazam mojim, veli prorok David (ps. 118, 105). Rieč Božja sve može: Tvoja svemožna rieč (Mudr.18,15), veli sv. pismo. Nije li rieč moja kao oganj, govori Gospodin, i kao malj koji razbija kamen? (Jerem. 23, 29). Rieči koje vam ja rekoah duh su i život su, reče naš Gospodin (Iv. 6, 64). Tko dakle slabo mari za evan-gjeoske istine, tko si nedaje truda, da čuje njihovo tumačenje, onaj nema svietla na svojoj stazi, on je sliiep kod otvorenih očijuh, jer je rieč Božja svietlo nogama našima po vijugastih stazah ovoga života. Tko riečju Božjom neučvrsti slaboće svoje, korakah svojih, pasti će bez dvojbe, nema mu pomoći; jer nemari za rieč, koja je svemožna; ona svaku slaboću može učvrstiti, no tvoje nemože, jer je nećeš da poslušáš. Tko se neda podučiti u rieči Božjoj, brzo će udariti putem zabludah, krenut će na stranputice, a srce će mu prionuti za slasti ovoga svieta, kao što mu je i um prionuo za bludnje njegove. Jer jedino Božja rieč ima snagu, da poput ognja sve uništi što je neistinito, a kao maljem sve da obori i satare, što joj se protivi. Nije li rieč moja kao oganj, govori Gospodin, i kao malj koji razbija kamen? Tko u poniznosti srca svojega sluša rieč Božju, i u srcu ju čuva, dat će mu ona snagu, da nadvlada zaprieke, koje se spasu na put stavljaju; dat će mu jakost, da izpuni sve što je od potrebe za spas; dat će mu srčanost, da ide uvijek za Isusom Kristom i u toj službi da uztraje. No tko ne sluša rieči Božje, tko pred njom zatvara srce svoje, onaj nedobiva te jakosti; za njega nije rieč Božja duh i život; na njem će se obistiniti ona strašna rieč Gospodnja: Umriet ćete u svojem griehu (Iv. 8, 21). Tko ljubi svoje neurednosti; tko se boji, da će mu se s očijuh koprena snimiti te da će uviditi, na koli je zločestu putu, onaj neće da sluša rieči Božje, samo da se nemora kaniti svojih strastih, neće da je sluša, jer mu probada srce, kada ju sluša, zato je ni slušati neće, a kamo li je se držati: za takove nije rieč Božja duh i život. Razmatrajući tu istinu sv. Ambrozij, zavapio je: Kako može rieč Božja sladka biti za tvoja usta, koja su puna gorke pakosti?

Promislite, braćo moja, da je nauk, koji vam svećenik tumači ne rieč čovječja, već rieč Božja. Naš Gospodin je sam rekao: Tko vas sluša mene sluša (Luk. 10,16). Sveti Pavao opominje Solunjane veleći: Zahvaljujemo Bogu bez prestanka što vi, primivši od nas navieščanu Božju, primiste je ne kao rieč čovječju, nego kao što zaista jest, rieč Božju, koja djeluje u vam, koji vjerujete (1 Sol. 2, 13). Navješčajmo, veli sv. Augustin, istinu Božju, rieč Božju, obećanje Božje, Božju zakletvu: i tim odasvud učvršćeni propovjedajmo i noseć Boga, budimo nebesa (in ps. 88). Zato, braćo, svu pozornost obraćajte na nauk, koji vam se u crkvi tumači. Onaj isti naš Gospodin Isus govori vam na usta svojih svećenikah; njegove su istine, koje slušate; njegove su misli, koje vam se otkrivaju; njegove su želje, koje vam se priobćuju; njegovo je evandjelje, koje vam se u crkvi tumači. A što nam smije dražje biti od Gospodina? što može za nas biti pametnije, nego li slušati njegove rieči? što može za nas svetije biti, nego li želje njeegove izpuniti? Apostoli jednoć slušajući, gdje tumači naš Gospodin nauk o presvetom oltarnom sakramentu, te upitani od njega, da li će i oni udaljiti se od njega, kao oni učenicu, kojim nije po čudi bilo njegovo tumačenje, odgovore prieko sv. Petra: Gospodine! Komu ćemo ići? Ti imaš rieči vječnoga života, i mi, mi vjerojasma i poznasmo, da si ti Krist, Sin Boga živoga (Iv. 6, 68-70). Da braćo, komu ćemo ići? zar možemo ostaviti Isusa, iz čijih ustah proizviru rieči vječnoga života? komu ćemo ići? Isusa ostaviti znači ostavljen biti. U njega su rieči vječne istine i ljubavi, koje vode vjernike u vječni život. U njega vjerovasma, njega kao svoga spasitelja poznasmo, komu ćemo ići? koga li slušati, ako ne spasitelja svoga? Tko će nam tmine našega uma razsvietliti, slaboću naše volje ojačiti? Recimo samo sa svetim

Petrom: Gospodine! komu ćemo ići? Ti imaš rieči vječnoga života, i mi - mi vjerovasm o i poznamo, da si ti Krist, Sin Boga živoga.

Svi sveti otci na jedna usta uče, da nema boljega oružja, kojim bi se svi neprijatelji našega spasa laglje dali nadvladati, kako je to razmatranje vječnih istinah, koje vam se u crkvi tumače. Tko je uztrpljiv u tugi i nevolji, jak u tjeskobi i pogibelji, uztrajan i revan u dobru, ako ne onaj, koji sluša rieč Božju, u srcu ju čuva i o njoj razmišlja? Tko je pravo ponizan, tko li je kao janje krotak, kada ga vriedjaju i progone, ako ne onaj, koji je u srcu sačuvao protumačenu rieč Božju i o njoj razmišljao? De, braćo, razmišljajte o istinah vječnih i oživit će vam vjera, i sa svetim Tomom, ćete zavapiti: Bog moj i sve moje. Razmišljajte o vječnih istinah, i daleko će biti od vas svako sdvojenje, te ćete puni pouzdanja sa pokornim Davidom zavapiti: Sagriešio sam, a Bog će vam oprostiti grieh e vaše, kao što je i Davidu oprostio. Slušajte rieč Božju, čuvajte ju u srcu svojem, i oganj ljubavi užeći će u srce vaše i sve će vas obuzeti, i zavapit ćete sa prorokom: Kada razmišljam, razgara se oganj, zavapit ćete sa onima učenicima, koji su išli u Emaus: Negoraše li naše srce u nam, kad nam govoraše putem i kad nam razlagaše pismo? (Luk. 24, 32).

Treba, draga braćo, znati, da je onaj na zlu putu, na putu propasti, koji neće da sluša rieči Božje ili je neće u srcu da čuva i po njoj se vlada. Sav čovjek protrne, kada razmišlja one rieči našega Gospodina: Tko je iz Boga, sluša rieči Božje. Zato vi neslušate, jer niste iz Boga (Iv. 8, 47). Dobro diete sluša s radošću i drage volje svaku rieč otca svojega. Što hasni zvati se djetetom Božjim, što hasni Boga zvati Otcem svojim, a njegovih riečih neslušati, za njih nemariti, njih neizpunjati? Tko je iz Boga, sluša rieč Božju. Tko je pako neće da sluše, sam si svjedočanstvo daje, da nije iz Boga. Ima ih mnogo, veli sv. Bernardo, koji rieč Božju s najvećim nemarom slušaju, kano da se nijedno slovece njih i njihova ponašanja netiče. Oni ju poslušaju, te više na nju ni nemisle. Oni je neuzimaju k srcu, oni neizpitavaju sviesti svoje; neizpitavaju svojih činah, neuporavljaju na se nikada istinah, koje im se propoviedaju. Na tih ljudih, veli sveti Bernardo, ja nevidim nikakova ni najmanjega znaka spasa. I tako rieči Božje, koje su kadre potresti svačijom dušom, ostaju za nas bez ploda. Rieči, koje su obratile Pavla, rieči, po kojih su i najveći griešnici postali svetci, rieči, po kojih su se svi spasili, koji god su se spasili, za nas ostaju neplodne, prem ih toliko putih čujemo: one neprodu u naše srce, kano da se nas ni netiču; mi nastavljam o i nadalje Boga vriedjati, prem nas dan na dan naši duhovni pastiri od grieha odvraćaju. Na takovih ljudih nevidi se doista nikakav znak spasa.

Zato, braćo, poslušajmo mudri savjet svetoga Augustina. Draga ti je rieč Božja, i rado ju slušaš, govori sv. Augustin. Razmisli što ti propoviedam. Izpituj se (u rieči Božjoj), pogledaj se točno u njoj. Stavi sebe preda se, i nadješ li, da si kriv, popravi se. Nije dakle, braćo, dosta, da poslušam o rieč Božju, nego je od potrebe, da ju u srcu sačuvam o, te nam ona bude kao ogledalo, gdje ćemo sebe i svoje ponašanje gledati, da li se naše misli i želje, naši govori, naši čini podudaraju sa riečju Božjom: Stavi sebe preda se, i nadješ li, da si kriv, popravi se. Prispodobi istine, sveto evangjelje, koje ti se tumači, sa svojim ponašanjem; sklonosti srca svojega i želje svoje metnio na vagu istine: Stavi sebe preda se, i nadješ li, da si kriv, popravi se. Budimo sami svoji sudci, da nas Bog neosudi. Tražimo sami od sebe račun o svojih činih, pregledajmo srce svoje, razmislimo sve istine, koje nam se u crkvi tumače: Stavim o sebe preda se, i nadjem o li, da smo krivi, popravim o se.

Znao je dobro skrušeni David, da čovjek lahko uredan život vodi, ako nam je samo srce utvrđeno riečju Božjom. Zato je zavapio: U srce svoje zatvorio sam rieč tvoju (Bože), da ti negriešim (ps. 118, 11). Njemu je veća slast bila čuvenu rieč Božju obdržavati, nego li imati veliko bogatstvo. Niti mu je dosta bilo poznavati samo zakon Božji; on je u srcu bio odlučio,

izpitavati zapoviedi Božje, njih promatrati, samo da ih ne zaboravi, te neprekrši. On gine i vene od želje za zapoviedimi Božjimi. Zato sav uznešen i uzhićen govori Bogu (ps. 118, 14-21) “O tvojih zapoviedih razmišljam i pazim na puteve tvoje. Tvoje naredbe iztražujem, nezaboravljam nikada riečih tvojih. Otvori oči moje, i razmišljat ću o čudesih zakona tvogega. Iznemože duša moja želeći bez prestanka zapoviedi tvoje” (poznati).

Znao je dobro sveti Jakov, da sam sebe vara, koji god sluša rieč Božju, a nedrži je se; zato želeći, da rieč Božja plod donese veli: “Budite tvorci rieči a nesamo slušaoci, varajući sami sebe. Jer tko sluša rieč, a ne tvori, on je kao čovjek, koji gleda svoje naravno lice u ogledalu; jer se ogleda pa otide i odmah zaboravi kakav bješe (1, 22 - 25). Tako je. Tko nema ozbiljne volje, u srce si usaditi rieči Božje, koje kod propoviedi čuje, brzo ih zaboravi, i ostane zločest, kako i prije; jer mu nisu obuzele sve srce niti se žarom svojim uzplamtile, da ga potaknu na rad. Budite dakle tvorci rieči a ne samo slušaoci varajući sami sebe.

I sami se sjećate, kako je jedna žena slušajući, gdje Isus tumači rieč Božju, sva uznesena podigla glas svoj i rekla: Blago utrobi koja te je nosila! A što Isus na to! Dakako, reče, blago onim, koji slušaju rieč Božju, i drže je ! (Luk. 11, 27, 28). Blago onomu, koji držeći rieč Božju postaje od opaka kriepostan, od hladna žaran, od promjenljiva uztrajan u dobru. Blago svakomu, koji ju drži, jer ona je zabludjelu kažiput, sliepu vidjelo, bolestnu liek, griješniku osloboditeljica iz kala svake pakosti. Blago svim, koji slušaju rieč Božju, i drže je. Jer istine vjerske kršćaninu oklop su i štit su; one su mu štit, jer se lahko ukloniti može udarcem, koje predvidja; one su mu i oklop, jer lahko suzbije sve udarce, koji ga iznenade. Čovjek, koji si je rieč Božju duboko u srce usadio, koji je srce svoje utvrdio živom i sigurnom vjerom u buduće stvari, bit će hrabar, uztrajan, nepokretan proti strahotam djavolskim, i svim prijetnjam svjetskim.

Neprijatelj našega spasa, djavao, ide oko nas kao ručeći lav i gleda, kako da dušu našu upropasti. Sveti Petar, kao vješt vodja, poznavajući lukavštinu našega neprijatelja oruža nas nepobitnim oružjem na srce nam stavljajuć, da se vjerskimi istinama naoružamo, i uvijek ih pred očima imamo te ih obdržavamo. Suprotstavite mu se, govori, čvrsti u vjeri (1 Pet. 5, 9).

Zato, draga braćo, neka nas ništa neodvrati od rieči Božje. Što je hrana tielu, to je rieč Božja duši. Neživi čovjek o samom kruhu, nego o svakoj rieči, koja izlazi iz ustah Božjih (Mat. 4, 4), reče naš Spasitelj napastniku djavlu. Ni važni poslovi, ni obiteljski odnošaji, ni daljina, ni ružno vrijeme, ni ništa na svijetu neka nas neodvrati od toga, da crkvu polazimo i slušamo tumačenje rieči Božje. Prvi i najglavniji posao jest rad za naš spas; prva obitelj i najplemenitija, za koju nam budi prva skrb, jest obitelj Božja, u koju i mi spadamo kao sugrađani svetacah i ukućani Božji (Ef. 2, 19). Pošto smo na ovoj zemlji samo kao tudjinci i došljaci, treba da se zanimamo za svoju pravu domovinu, za nebo; s nekim veseljem slušajmo tumačenje vječnih istinah, koje nas upoznavaju s nami, s dušom našom, koja je stvorena za nešto više nego li je ovaj svijet; koja je stvorena za nebo; koje nas upoznavaju sa našim Otcem Bogom, sa našim Spasiteljem Isusom Kristom, koji se nestidi nas svojom braćom i svojim sestrama zvati, sa Marijom majkom Isusovom i našom, sa svimi anđeli i svetci. S radošću slušajmo vječne istine, i gledajmo da rastemo u poznanju Božjem, da ugodimo Bogu i plodni budemo u svakom dobru djelu, te ostanemo u vjeri utemeljeni i tvrdi i nepokretni od ufanja, što nam pred oči stavlja evangjelje, koje nam se propivieda, da nas naš Gospodin jednoć svete i bez mane i bez krivice izvede preda se u nebo, kamo nam doći svim dao Bog Otac i Sin i Duh sveti. Amen.

Ovaj na puk upravljani pastirski list ima se po svih župah puku pročitati prve korizmene nedjelje.

U **Sarajevu** na Ime Isusovo dne 14. siječnja 1883.

† **Josip**
nadbiskup vrhb. i privr. upravitelj banjalučke biskupije

1.7. Kako suzbiti vjersko neznanje

Srce Isusovo, br. 1, siječanj 1883., str. 7.-17.

Ova je poslanica upućena svećenicima i tematski je povezana s prethodnom što se odnosi na puk. Stadler govori o obrazovanju puka te ističe kako je navještanje Božje Riječi i tumačenje vjerskih istina najveća dužnost svećenika. Stoga nalaže da svećenici u svim nedjeljama tijekom godine tumače dijecezanski katekizam. Ujedno dokida čitanje katekizma "Biskupovače", a katekizam zagrebečke nadbiskupije proglašava dijecezanskim katekizmom u biskupijama pod njegovom upravom. U poslanici govori o potrebi poduke laika u kršćanskom nauku kako bi ondje, gdje svećenik ne može stići, nedjeljom i blagdanom okupljali druge i podučavali ih. Novi dijecezanski katekizam je zapravo Deharbov katekizam, dok je katekizam "Biskupovača" popularni katekizam apostolskog vikara za Bosnu, biskupa Augustina Miletića.

Broj 7/Pr.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i privremeni apostolski upravitelj biskupije banjalučke, svoj velečastnoj braći svećenikom koji su u svojoj nadbiskupiji vrhbosanskoj i biskupiji banjalučkoj blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

1. Vječni pastir i biskup dušah naših, da spasonosno djelo odkupljenja traje bez prestanka, odluči sagraditi svetu crkvu, gdje će kao u domu Boga živoga svi vjernici boraviti sjedinjeni vezom jedne vjere i ljubavi. Zato prije nego bi proslavljen molio je Oca ne samo za apostole, nego i za one, koji će u njega na njihovu riječ vjerovati, da svi jedno budu, kao što su sam Sin i Otac jedno.

2. Kao što je dakle apostole poslao, koje je od svieta bio odabrao, kako je i sam bio poslan od Oca: tako je htio, da u njegovoj crkvi do konca vieka bude pastirah i naučiteljah (Conc. Vat. sess. IV), koji će navieštati riječ života, da nebudemo kao djeca, koju ljulja i zanosi svaki vjetar nauke (Ef. 4, 14), nego da prianjamo za čvrst temelj vjere te se sazidamo za stan Božji u Duhu svetom (Ef. 2, 22).

3. U ovo korizmeno vrieme, vrieme spasa, kada i naš Gospodin obilatije svoje milosti dieli, kada i svete naša mati crkva od svojih službenikah više nego ikada zahtieva, da puku tumače istine svete vjere: vriedno je, braćo moja, da se spomenemo svoje najveće dužnosti, dužnosti, da nam je puku riječ Božju revno navieštati vazda, a osobito sada, da se zdravom i nepokvarenom naukom kano životnom hranom vjernici nahrane i učvrste.

4. Briga za spas povjerenih si dušah za župnika je najveća briga, najveća dužnost, dužnost dužnostih. Pravi pastir nemože mirnim srcem gledati, kako se duše, dragocjenom krvlju Sina Božjega odkupljene gube, nego će se vjerom i dvoreznim mačem rieči Božje naoružati, da neuke poduči i griješnike od grieha odvraća. Pravi pastir znade, da se ništa toliko nemili Bogu, koliko upravo spas dušah, i on nemiruje, dok puku sve istine svete vjere neprotumači, nemiruje, dok ga neosvjedoči o pojedinih njegovih dužnostih, nemiruje, dok ga neuputi, kako će putem zapoviedih Božjih i crkvenih hoditi, nemiruje, dok se puku svetim strahom nepotrese duša te se razsvietljen riečju Božjom neodvrne od tminah griješnih i prigrli svaku pobožnost prianjajuć za svaku kriepost, da tako izbjegne vječne muke a postigne slavu nebesku.

5. Svi, braćo, znamo, da za postignuće kraljevstva nebeskoga nije dosta Bogom objavljene a katoličkom crkvom predložene istine nejasno i obćenito samo vjerovati, nego je od potrebe, da zakoniti i pravi pastir nauk nebeski Bogom objavljeni potanko vjernikom tumači, tako te im kako istine **necessitate medii**, tako i one **necessitate praecepti** vjerovati predloži. A buduć da sama vjera, prem početak i temelj spasa ljudskoga, nemože nas uvesti u vječni život, od potrebe je poznavati put i njim postojano hoditi, naime obdržavati zapoviedi Božje i crkvene, krieposti vršiti, a griehah se čuvati.

6. A sve to i što treba puku tumačiti i što treba puku znati, sadržava se u tako zvanom kršćanskom nauku, to jest u katekizmu diecezanskom, koji treba puku svake nedjelje i svetka i svakom mogućom sgodom tumačiti. Evo što govori koncil tridentski (Sess. 5. c. de Ref.) o dužnosti, koju ima svaki župnik tumačiti puku sve istine, koje su mu za spas potrebite. “Archipresbyteri, plebani et quicunque parochiales, vel alias curam animarum habentes ecclesias quocunque modo obtinent, per se, vel alias idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem dominicis, et festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua, et earum capacitate pascant salutaribus verbis docendo ea, quae scire omnibus necessario est ad salutem, annuntiandoque eis cum brevitate et facilitate sermonis vitia, quae eos declinare, et virtutes, quas sectari oporteat, ut poenam aeternam evadere, et coelestem gloriam consequi valeant. Id vero si quis eorum praestare negligat, etiamsi ab episcopi jurisdictione quavis ratione exemptum se esse praetenderet, etiamsi ecclesiae exemptae dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra dioecesim existenti forsann annexae, vel unitae, modo reipsa in dioecesi sint, proinde pastoralis episcoporum sollicitudo non desit, ne illud impleatur: Parvuli petierunt panem, et non erat, qui frangeret eis. Itaque ubi ab episcopo moniti trium mensium spatio suo muneri defuerint, per censuras ecclesiasticas, seu alias ad ipsius arbitrium cogatur, ita ut etiam, si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorum fructibus alteri, qui id praestet, honesta aliqua merces persolvatur, donec principalis ipse resipiscens officium suum impleat”. - Isto tako zapovieda isti koncil tridentski (Sess. 24. c. 4. de Refor.), “ut saltem dominicis et aliis festivis diebus pueros in singulis parochiis fidei rudimenta et obedientiam erga Deum et parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curabunt, et, si opus sit, etiam per censuras ecclesiasticas compellent; non obstantibus privilegiis et consuetudinibus”.

7. Tridentiski sabor osobito dvoje na srce stavlja dušobrižnikom: prvo da na dane svetačne puku govore o Božjih stvarih; a drugo da djecu i sve neuke podučavaju u zakonu Božjem i u počecih naše svete vjere vazda, naročito po nedjeljah i svetačnih danih. A jedno i drugo privezuje on župnikom na dušu ne kao stvar, koja može biti a može i nebiti, nego kao dužnost, od koje se nijedan župni nemože riešiti, na koju se svatko i velikimi kaznami može siliti, i radi koje se može namjestiti i drugi tko na župnikove troškove, ako bi župnik zanemario, toj se dužnosti odazvati. Od te dužnosti, dužnosti naime, propoviedati rieč Božju, nemože izpričati župnika ni protivni običaj zavladao od davninah, ni običaj prizivati kad i kad druge propovjednike, ni premalen broj ovacah. Pa zato S.C.C. uči (Luicidi De vis. sacr. lim. p.I. c. 3. n. IX), quod parochi “ab hujus modi onere (praedicandi verbi Dei) implemento se eximere, et excusare non possunt, vel quod nullo umquam tempore id praestandi consuetudo extiterit, vel quod satis superque provisum sit per publicos ann uales concionatores, vel tandem, quod exiguus sit suarum plebium numerus”. Jednoć zavladao u njekoj stranoj župi običaj mjeseca listopada i prosinca nedržati kršćanskoga nauka, pa župnik povodeć se za otim običajem zapita kongregaciju, da li se smije toga običaja držati s razloga, što mu ekonomički poslovi, naročito berba i zimski usjevi nedopuštaju kršćanski nauk držati tim više, što svieta na kršćanski nauk za oto vrieme kratkih danah nema. Na to pitanje odgovori kongregacija (19.

kol. 1744), da se župnik toga običaja nesmiye držati". Posito 5. dubio: An servanda sit consuetudo intermittendi doctrinam christianam mense Octobris, et mense Decembris usque ad 13. Jan. aliisque diebus impeditis in casu?" S. C. respondit: "Negative" (Lucidi ibid. n. IX).

8. Tako je braćo! Jedva ima razlogah, koji bi nas mogli izpričati, da neuku puku istinah vjerskih netumačimo. Mi smo glasnici Božji i njegovi poslanici na zemlji, od Boga zato odabrani, da razširujemo kraljevstvo njegovo: Dei enim sumus adjutores (1 Cor. 3, 9); možemo li mirnim srcem gledati, kako pred nami puno katolikah Gospodina našega vriedja, s nova na križ razapinje, a da nam srce od ljubavi k njemu neuzplamti, da ih podučimo i od zla odvratimo? Ugledajmo se na svetoga Pavla, koji je promatrajuć veliku dužnost, koja mu bi od Boga nametnuta, da naviešća rieč Božju, sav protrnuo te zavapio: Si evangelizavero, non est mihi gloria; necessitas mihi incumbit; vae enim mihi est, si non evangelizavero ... dispensatio mihi credita est (1 Cor. 9, 16, 17). Ugledajmo se na sv. Krisostoma koji sav goreć od ljubavi k spasu dušah vapije (In Act. ap. hom. III): "Drage bih volje i hiljadu putah izgubio svjetlo svojih očijuh, kada bi tim spasio duše vaše. Toliko mi je draži vaš spas od svjetla očijuh. Jer što mi sunčani traci koriste, ako bol, koju mi uzrokuje, oči moje tamom zavija? Kada tko od vas griši, i u srcu mi na pamet dolazi; bol malo da me neubije, A svjetlo mi očijuh gine. Jer čemu se nadam, ako se neobratite? "Ugledajmo se na svetoga Bonaventuru, koji proniknut o cieni dušah, reče: "Odkrivam što je sakriveno u srcu mojem, da uzplamtite te revnujete za spas dušah, ja bih za svaku grišnu dušu drage volje htio umrieti, kada bih i sigurno znao, da neću Boga uživati, pače toliko putih bih smrt pretrpio, koliko grišnih dušah na zemlji ima, samo da ovdje milost, a ondje blaženstvo zadobiju; koliko sam dakle više sada pripravan to učiniti, pošto se nadam, da ću jednoć Božje lice gledati.(Stim. amor. p. II. c. 11. tom. VII. p. 217).

9. I tako ljudi užgani ognjem, koji je sam Sin Božji na zemlju donesao, da svjetlom svojim razprši tmine neznanja ljudskoga, a svojom toplinom ugrije srca ljudska, nisu marili za ništa, sve su žrtvovali, isti svoj život, samo da podrže narod u vjerskih istinah te ga uprave na put kriepestih. Ništa im nije bilo pretežko, nijedna žrtva prevelika, nijedan trud premučan, nijedna bol prežestoka, nijedna smrt pregorka, samo ako je namienjena bila za spas koje duše. Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris licet plus vos diligens, minus diligar (2 Cor. 12, 15). Koli je krasno duh Kristov Pavao sebi usvojio! misao doista vriedna pravoga apostola! Vazda pripravan ne samo svoje, nego po primjeru Gospodina svojega i sebe samoga žrtvovati za spas dušah, neodustaje od tih žrtvovah, negubi svoje srčane odluke pune ljubavi, prem predvidja, da požrtvovna ljubav čim više raste neće na tim veću uzvratnu ljubav naići, nego usuprot, da će u ljudih nestajati tim više ljubavi napram njemu, čim ih više ljubi: licet plus vos diligens minus diligar. Pa ipak to ga neprieči, nego ga još više goni, da ostane pri svojoj odluci, podučavat ih i žrtvovati za njih sve svoje: omnia impendam, i sebe samoga: et superimpendar ipse, i to sve drage volje čini: libentissime, samo ako ih k spasu privede: pro animabus vestris.

10. Naučio je Pavao scieniti duše od našega Gospodina. Njegov prvi i jedini rad bio je mar za spas dušah. Što on sve nepoduze, što sve neučini, da naše duše spasi! Zašto on u sebi sav blažen i slavan sa svojega prijestolja silazi, da sakrije svoje slavje a u naših se slaboćah prikaže? Da nas spasi. Što ga je sklonilo, da je u svoj sniženosti i poniženju skroman život vodio? Da nas spasi. Gle on ostavlja majku svoju i sakuplja oko sebe ribare, a zašto? Da svoje mreže po svietu razastru i ljude za nebo hvataju. On je griješnike tražio, quia non venit salvos facere justos sed peccatores; u Samariju je otišao, da potraži grišnu samaritanku, te ju sa grišniga puta odvrati; k fariseju je u kuću došao, da od velike grišnice učini veliku

pokornicu. Gle on, dobri pastir, ostavlja devedeset i devet ovacah i žurno okolo ide, da potraži izgublenu ovcu, A kada ju je našao, gle s kolikim ju veseljem na ramenih nosi, da ju u ovčinjak prenese; on dobri otac grli razmetna al skrušena sina, i zapovieda, neka se sva kuća tomu veseli. Motreći naš Gospodin neznanje i slipeću narodah, pun sažaljenja kako je već bio, razžali mu se u srcu, i on suze roni, jer ih vidi kao ovce bez pastira reć bi baćene pred biesne vuke, i on od apostolah čini janjce, i šalje ih medju te vuke, da i iste vuke pretvore u janjce; on apostole razašilja po svem svijetu, neka idu i sviet od nevjere privode k vjeri, a od bezbožnosti dovode do svetosti; on goni apostole, neka se mole Otcu nebeskomu, gospodaru žetve, da pošalje čim više žetiocah, nebi li se što više od pšenice spasilo. I kada je već sve učinio, što je mislio, da treba za naš spas učiniti, prije nego je za nas križ prigrlilo, i na drvu križa svu svoju dragocjenu krv za nas prolio, onda je u onoj divnoj svojoj molitvi na zadnjoj večeri pun ljubavi svojemu Otcu govorio: Očitovao sam tvoje ime ljudem koje si mi dao od svieta ... i rieč tvoju održaše ... Jer rieči koje si dao meni, dadoh im; i oni primiše, i poznadoše u istinu, da sam od tebe izišao, i vjerovaše, da si me ti poslao (Iv. 17, 6-9). Da zato je naš spasitelj došao, da svim dade život vječni. Al zato se hoće, da se sviet ponajprije podučí, te je zato u istoj molitvi naš Gospodin Otcu svojemu rekao: Ovo je život vječni, da poznaju tebe jedinoga Boga istinoga, i koga si poslao Isusa Krista (Iv. 17, 3).

11. Ah braćo moja nrecimo, da ljubimo Krista, ako neljubimo dušah, koje je on ljubio, ako nepodućajemo u njegovu nauku narod, u kojem je on narod podučavao; ako nebudemo ime Gospodnje narodu očitovali, nebudemo ga upoznali s Otcem nebeskim i njegovim Sinom našim Gospodinom, nikada ga nedovedosmo do života vječnoga, jer ovo je život vječni, kaza naš Gospodin, da poznaju tebe jedinoga Boga istinoga, i koga si poslao Isusa Krista. Sveti Franjo Ass. nije držao da može Isusu prijatelj postati drugče, van tim, da čim više dušah k spasu privede, koje je on svojom dragocjenom krvlju odkupio. Non se Christi reputabat amicum, nisi animas foveret quas ille redemit (S. Bon. de vita S. Franc.). Sveti Bernardo znao je zavapiti: Cedit asina, et est qui sublevet eam; cedit anima, nec est, qui adjuvet eam (lib. 4. de consid. c. 6). Da tako je. Nalazi se po koji svećenik, koji se za vremenito dobro i te kako brine, koji ima vremena za veselje i razgovore i zabave, a nema ga da podučaje narod svoj u vjeri. Razmišljavajuć sveti Gregorij o nemaru svećeničkom sav je uzplamtio i rekao: Nulla animarum lucra quaerimus, ad nostra quotidie studia vacamus ... susceptae benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis argumentum; Dei causas relinquimus, ad terrena negotia vacamus. Jao nam! Pade životinja, i nadje se, tko ju podigne, a puno dušah pada u grieh sbog svojega neznanja a i našega nemara, i nema, tko bi ju podigao. Dosta bi bilo više putih samo nekoliko očinskih riećih kojoj duši kazati, da ju spasimo, dosta bi bila očinska opomena, spasonosna koja uspomena, dosta bi bilo glas pastirski podići, ali ne : ad terrena negotia vacamus; cedit asina, et est qui sublevet eam; cedit anima, nec est qui adjuvet eam.

12. Neiztražujemo sada braćo, kako je do toga došlo, da se nauk kršćanski skoro nigdje netumači; nego to si k srcu uzmimo, da propoviedi, koje se svake nedjelje i svetca drže, nemogu nadomjestiti kršćanskoga nauka, pače one predpostavljaju, da je puk već dobro u istinah vjerskih podučen. Koli je hvale vriedno, da naš narod znade sve potrebne molitve na pamet; koli je velik korak tim učinjen k spasu: neda se to dosta ni uvažiti: toliko to vriedi. No nevarajmo se, braćo! za spas dušah nije to dosta. Nebude li naš narod poznavao i razumio vjerske istine, neće ni molitve razumjeti, niti će ga ta molitva moći spasiti. Bez poznavanja vjerskih istinah nepoznaje se volja Božja, neupotrebljuju se sredstva milostih, nema straha Božjega, koji bi čovjeka od grieha odvraćao, nevrši se volja Božja jer je volja Božja, nego ili

se nevrši ili ako se vrši, vrši se iz drugih razlogah. Koli je milo samo i pogledati, kako naš narod iz dalekih krajevah po ružnu vremenu k svetoj misi hrli, da ju otkrivene glave na koljenih u vodi i blatu sasluša, a onda otvori usta od želje, da bolje čuje svetu propovied, ali zahman, ta rieč pada u zemlju neplodnu, nehvata korena, nemože se razcvasti i plod donijeti, jer je nemože shvatiti, a shvatit je nemože, jer nije podučen u kršćanskom nauku. Dosta je, da se sjetimo na samodošle, na zapise, na razgovore u crkvi i na isti običaj moliti se za vrieme iste propoviedi, da se o tom osvjedočimo, da ni iste propoviedi nekoriste onomu, koji nije u vjeri dobro podučen. Pače ni same škole nebi mogle nadomjestiti nauk kršćanski u crkvi, niti bi moglo to župnika izpričati od dužnosti, nauk kršćanski u crkvi tumačiti. Škola olahkočuje župniku posao, ali ga nenadomješta. Jer odakle dolazi, da mnoga djeca, koja su za vrieme odgoja u školah i nježnu pobožnost pokazivala, pošlje svaku pobožnost zanemare ? To dolazi bez dvojbe odatle, što im je srce jer nježno reć bi samo po sebi za pobožnost i molitvu prianjalo, a jer se nije nitko trsio, da ih u vjeri učvrsti, da im u srce duboko usadi strah Božji i mržnju na grieh, zato tako brzo u grieh padaju. Pa da se djeca i dobro poduče u nauku vjere u školah, nije to dosta, jer nemogu u to vrieme još shvatiti svih istinah vjerskih, koje su im od potrebe, da Bogu služe i tim sebe spase. Nitko i nikada nemože biti oprošten od dužnosti, kršćanski nauk narodu tumačiti.

13. Imajući ja sve to pred očima, ovim dokidam čitanje iz tako zvane biskupovače po nedjeljah i oduzimajuć biskupovači svaku obvezatnost, koju ima od biskupa, stavljam ju izvan svake krieptosti u svem, što god je u njoj od dosadanjih vikarah apostolskih ustanovljeno. Ujedno ovim naredjujem i nalažem svim župnikom, da se u svih župah kako vrhbosanske nadbiskupije tako i biskupije banjalučke po svih nedjeljah ciele godine ima tumačiti katekizam diecezanski, koji i opet proglašujem katekizam nadbiskupije zagrebačke, kakvim je već proglašen naredbom od 11. srpnja o. g. br. 356., a koji se ima iz crkvene kase nabaviti. Red, kojim će se katekizam tumačiti, naveden je već u diecezanskom listu. Svake godine treba ciele katekizam protumačiti. Po svetkovinah mogu se držati formalne propoviedi. Kako kršćanski nauk, tako i formalne propoviedi treba držati pod misom neposredno pošlje evangjelja. U slučaju ako se u kojoj župi mogu držati isti dan i propovied i kršćanski nauk, onda je po svih nedjeljah treba ob onom dielu katekizma, o kom se drži kršćanski nauk, držati i **katehetičku** propovied. Dakle, ni u tom slučaju nesmiju se držati formalne propoviedi, nego se valja strogo držati katekizma, i katehetički ga razpraviti. Samo po svetkovinah neka se drže formalne propoviedi. Svim dekanom stroga će biti dužnost na to paziti, da li se ovaj moj nalog vrši.

Ovim dokidam običaj, kod jedne te iste pučke mise po više putih kupiti milostinju, što jako prieči pobožnost i vika nastaje, jer sakupljači tumače svrhu, radi koje se prva, druga i treća milostinja kupi. Neka se samo jedanput kod svake svete mise kupi milostinja, i to ona na poštenje svetca, komu je crkva i župa posvećena, koja milostinja ostaje crkvi (oltarska). Za milostinje u druge svrhe (n. pr. za uboge, u ime sv. mise za umrle itd.) neka župnik pakraj svete vode učvrsti toliko škrabica (sandučićah) providjenih lokotom, koliko je tih svrhah, u koje može svatko po volji milostinju stavljati. Može se na škrabici napisati i svrha milostinji, n. p. Za gradnju crkve; a pošto velik dio pučanstva nije još vješt čitanju, neka župnik puku točno označi, koji je sandučić u koju svrhu. Puk će se tomu brzo priviknuti, kako pokazuje iskustvo u njekih župah naših, gdje je ovaj običaj uveden. Dapače puku će u volji biti, što ne bude često u pobožnosti smučivan od sabiraćah raznih milostinjah.

Slično dokidam običaj pod misom češće puku kazivati, koliko očenašah da moli za ovu, a koliko za onu svrhu, pošto se tim pobožnost ne samo nepromiče, nego svećenik

okrećuć se češće k puku pod svetom misom i sebe buni i puk se raztresuje, a na ono, što je najglavnije zaboravlja se, a to je sama sveta žrtva. Zato ovim naredjujem, da dotičnik svećenik, čijoj se molitvi puk preporuči za razne svrhe, može, ako je puk vičan za to milostinju davati, poslie svete mise naznačiti za koje će se žive i za koje mrtve moliti, a onda neka se sam klekne i izmoli za sve skupa samo triput oče naš i tri put zdravo Marijo za mrtve, a triput očenaz i triput zdravo Marijo sa vjerovanjem i Slava Otcu za žive. I to uvijek tako, ma ih se preporučilo u molitvu neznam koliko. Ako se koji put samo za mrtve moli, i onda neka se izmoli samo triput oče naš i triput zdravo Marijo sa: Duše vjernih mrtvih neka počivaju po milosrdju Božjem u miru. Amen. A kada se samo za žive moli, onda kako je gore rečeno 3 oč. 3 zdr. vjerov. i Slava Otcu.

Što se pako molitve puka kod sv. mise tiče, neka veleč. O. župnik jednoga opredieli, koji znade, pak će naprvo moliti kronicu s tajnama života, muke i slave Isusove, kako su otisnuta u diecezanskom katekizmu na str.153 a za njim neka svi u crkvi mole. Drugi put može tko, koga župnik opredieli, iz koje knjige napried čitati misne molitve, a puk za njim. Treći put može tko napried moliti križni put, a puk za njim. Četvrti put mogu se redom sve što svaki kršćanin treba da moli ili sve ono navesti, što svaki kršćanin treba da zna: Oče naš, zdravo Marijo, vjerovanje, deset zapoviedih Božjih i pet crkvenih, čin vjere ufanja i ljubavi, pokajanje, sedam glavnih griehah, sedam svetih sakramenatah, osam blaženstvah, devat tudjih griehah, šest griehah proti Duhu svetom, što će takodjer naći u diecezanskom katekizmu na str. 129 - 134; 74, i 75. Peti put može se pjevati, ako puk zna. I tako će se puk moći koristno pod svetom misom zabaviti, te s vremenom na to priučiti, kako da se i sam Bogu moli, ma se na glas i nemolilo.

14. Pošto je župnik kao duhovni pastir dužan sve ovce podučiti u Božjem nauku, a nemože lahko na to dospjeti, jer je sam, a ovce mnogobrojne, a i jako udaljene: kako će si pomoći? Evo kako. Benedikt XIV u svojoj krasnoj konstituciji "Etsi minima" izdanoj dne 17. veljače 1742, u kojoj govori o važnosti kršćanskoga nauka, daje savjet, da se u svakoj župi oprediele neki od bolje podučeni župljanah za poduku mužkih, i opet njeke od bolje podučeni ženah za poduku ženskih. Tim se može neznanju u vjerskih stvarih neizmerno puno koristiti. Zato ja posavjetovavši se sa svojom braćom kanonici, naredjujem ovim, a svaki župnik njeke od pametnijih mužkaracah, i njeke od starijih pametnijih ženah opredieli za ona mjesta, kamo sam nemože dospjeti, te ih točno, u kršćanskom nauku podučiti, a oni onda neka se nedjeljom i svetcem poslie podne na stanovitom mjestu i u stanovito vrieme prema okolnostim mjestnim zaberu, i ondje neka druge podučavaju po napatku župnikovu.

15. Nema dvojbe, da će Gospodin Bog tu revnost župnikovu blagosloviti, osobito ako se za dotične katolike Bogu pomoli, da im blagoslovi rad. Dobro bi bilo, da župnik takove katolike odlikuje opredielivši im n.pr. u crkvi i na procesijah odličnije mjesto, iztaknuvši njihovu revnost poslie smrti kojega od njih i drugim načinom prikladnim, a osobito tim, što si za nebo tim najveće zasluge stiču, jer im je dano, da smiju apostolsku dužnost vršiti. Sveta naša mati crkva odlikovala je sama te katehiste, što im je velika proštenja udielila, i što joj je veoma drago, da se i društva takova stvore po župah, kojim je zadaća, druge u kršćanskom nauku podučavati". Ubique fere pia sodalitas instituta reperitur, quae nomen habet a doctrina christiana, cujus munus est ejusdem christianae doctrinae institutionem, et propagationem curare, ac fovere. Ut igitur christianam doctrinam **edocentes et addiscentes** in hoc opere excolendo alliciantur, utilissimum certe fuerit, si episcopi iisdem proponere non amittant sacrarum Indulgentiarum preamia a summis Pontificibus hanc in causam impertita. Recordari juvat Clem. XII., qui die 16 Maji 1736 elargitus est septem annos cum totidem quarantenis

Indulgentiarum, ac praeterea **tres plenarias** Indulgentias **quolibet anno** pro iis, qui confessionis sacramento expiati, et sacra Synaxi refecti fuerint diebus SS. Natalis D. N.. die Paschatis Resurrectionis et festis diebus SS. Ap. Petri et Pauli (Lucidi de visit. sacr. lim. jussu S. M. Benedicti XIII. edit II. pars I. vol. I. p. 416).

16. Ovu točku osobitoj brigi i pažnji dekanah preporučam, i neka si truda dadu, da se taj običaj po svih župah čim prije uvede, a doista je to dostojan predmet, da se svaki put u sastancih diecezanskih pretrese. Budu li svi dekani sa svojom braćom župnici to mogli izvesti, da se po svih mjestih zakon Božji tumači, brzo će viditi blagoslov Božji, i brzo će početi ubirati plod već na ovom svijetu, a sigurno na onom upravo za oto veliko djelo čekat će ih i velika nagrada, koju je Gospodin obećao riečmi: “Qui autem fecerit et docuerit, hic **magnus** vocabitur in regno coelorum Matth. 5, 19). A drugo obećanje veli: Qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellae in perpetuas aeternitates (Dan. 12, 3). Tako je braćo. Ako je vele zaslužno, čovjeka izbaviti od smrti na vrijeme, komu je ipak prije ili poslije umrijeti, koliko je istom zaslužno, dušu neumrlu od vječne smrti izbaviti i vječno joj blaženstvo pribaviti! “Si magnae mercedis est, a morte eripere carnem quandoque morituram, quanti est meriti, a morte animam liberare, sine fine victuram” (S. Greg. Libr. 10 Moral. c. 12). Župnik, koji bude trud ulagao, da puk i kršćanski nauk nauči i prema njemu živi, naročito, da prima često svete sakramente, može se pouzdano nadati, da neće Gospodin Bog pripustiti, da se sam izgubi. Zar će moći duše po njem na pravi put privedene zaboraviti u svojih molitvah na svojega pastira? Zar se neće angjeli zauzimati za župnika, koji je svojom brigom mnoge duše spasio, a čijemu su se spasu oni veselili i Boga slavili? Neće li onaj dio župe, koji je izumro, a koji je on podučavao i svojom revnošću uzdržao u vjeri i dobrih djelih, zavapiti, kako je vas Israelski narod kod Saula za njegova se sina Jonatu zauzimao govoreći: “Ergo ne Jonathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel” (Reg. 14, 15). Zar da se naš župnik sam izgubi, koji je nas od vječne propasti izbavio? Bože mili, možeš li ti to pripustiti? Nebi li njegova propast umanjila naše blaženstvo? Toliko dušah, njegovom brigom spašenih, neće od zahvalnosti prestati moliti se Bogu za njega i onda, ako bi nesrećom pao u grieh, oni će dotle kod Boga za njega moliti, dok njegovo obraćenje neizmole, oni ga neće ostaviti, dok ga nevide u nebu sa sobom sdružena; on im je na zemlji pokazivao put u nebo, a oni od zahvalnosti otvorit će mu vrata nebeska, kroz koja dao nam svim unići Bog Otac i Sin i Duh sveti. Amen.

U **Sarajevu** na Ime Isusovo dne 14. siečnja 1883.

† **Josip**

nadbiskup vrhb. i privr. upravitelj banjalučke biskupije.

1.8. Molitva krunice

Srce Isusovo, br. 9, rujan 1883., str. 142.-147.

Povod pisanja ove poslanice jest preporuka pape Leona XIII. da cijela Crkva, za njega u listopadu, moli krunicu. Stadler to uspoređuje s onom situacijom kad je cijela Crkva molila za Petra dok se nalazio u tamnici (Dj 12,5). Kaže da je i današnji papa zaslužjen od svojih sinova u vlastitoj kući kao što je nekoč Petar bio u tamnici. Stadler daje upute o obavljanju te pobožnosti po župama i privatno, te tumači ružarij (krunicu), kako se i u koje dane što moli. Poslanicu završava molitvom Svevišnjem da se raširi moljenje krunice.

Br. 145/Pr.

J o s i p ,
po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i privr. ap. upravitelj
biskupije banjalučke
svoj velečastnoj braći svećenikom blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa
Krista.

Od prvoga početka naše svete crkve, kada su svetoga Petra bacili u tamnicu, a crkva se za njega molila Bogu bez prestanka, (Djel. ap. 12., 5.) sve do danas opazila se i ona divna sveza između svetoga oca i svih ostalih biskupah i vjernikah, koja nas sve u Kristovoj crkvi u jednu obitelj veže. Kada god je za to udario tko na vrhovnu glavu, svi su se vjernici, ugledavajući se na primjer prve crkve, u molitvi složili i sjedinili, da kao zabrinuto stado potraže pomoći za svoga progonjena pastira ne u ljudih već kod Boga, koji istina dopušta, da oluja progonstva lađu crkve ljulja, no nedopušta ni može dopustiti, da ju uništi, pošto joj je zadao svoju svetu rieč, da je ni vrata paklena neće nadvladati.

I danas je naš sveti otac zaslužjen, a te uze kano da tim većma stežu srce našem otcu Leonu, što su spletene od vlastitih sinovah, što su ga sputili u vlastitoj kući. Tko će se i opet za nj zauzeti ako ne njegova harna djeca? Zato se on i je gornjim pastirskim listom obratio na vjernike svega svieta, da mu u njegovoj i sve crkve nevolji pomognu. Oružje, kojim se je narod kršćanski kroz sve vjekove služio proti onim, koji su na našu crkvu navalili i na njezinu se glavu podigli, jest molitva. Ali koja je molitva po svih krajevih svieta, po svih zemljah, po svih nabožnih obiteljih onako razprostranjena, kao što je to molitva poznata pod imenom krunice, čisla ili očenašah? Krunica je zajednička molitva svega kršćanstva; ona je molitva, koja se iz svih neprestano zagovara rod ljudski pred prijestoljem Božjim te zaustavlja ruku našem Gospodinu, da neizlije svu srdčbu na sviet, koji ju dan na dan svojim griesi izaziva. Zar je za to čudo, da se je naš otac Leon XIII ne samo našim molitvam izručio, nego upravo naznačio, da krunicu za nj molimo kroz sav mjesec listopad, na čiju prvu nedjelju pada svetkovina čisla ili krunice?

Sveti otac je sam razvio, kako je krunicu iznašla sama majka Božja i naša Marija, kako ju je svomu slugi Dominiku uručila kao oružje proti neprijateljem našega spasa. Uspjeh, koji je sveti Dominik po krunici polučio, dovoljno pokazuje, da to oružje u istinu od one potiče, koja je paklenoj zmiji satrla glavu. Jer krunicom pobi on bludnje, strasti zauzda a nestalu kriepost opet uzpostavi.

Krunica je doista najkrasnija molitva; ona obuhvaća sve, što je kršćaninu vjerovati, ufati i ljubiti; ona u sebi sadržaje najglavnije istine naše svjete vjere: ona je prikladna za svaku dobu, za stare i mlade, za sve osobe učene i neuke, za zdrave i bolestne; ona je najbolji

molitvenik bez molitvene knjižice i za one koji neznaju i koji znaju čitati, ona nam predočuje spasitelja i djelo odkupljenja, ona nas sjeća Marije i svega što je učinila za naš spas. Krunica se može nazvati podpun pučki katekizam, ako se moli kako treba, te se ujedno razmišlja o tajnah naše svete vjere, koje se iza rieči **Isus** u “Zdravo Marijo” spominju, i to katekizam veoma praktičan, jer ona nesadržava samo vjerno i na kratko istine naše svete vjere, nego njom se te istine u formi molitve ujedno oživotvaraju i vrše. Zato jedva ima bolje molitve, koja bi Bogu draža, a Mariji bila milija od krunice, te će jedva biti molitve, koja će onako sigurno prodrijeti oblak i prieko Marije do prijestola Božjega brže doći i hitrije biti uslišena, kao krunica. Zato se veselimo, što je naš sveti otac svoj svojoj djeci po svietu naložio, da se u sadašnjih nevoljah upravo krunicom obratimo na majku Mariju da prieko nje svoj crkvi izprosimo potrebitu pomoć.

Sveti je otac jasno izjavio svoju želju i zapovied. Svim župnikom je zapovjedio, što valja svaki kroz sav mjesec listopad moliti i činiti, a drugim je stavio na volju, da mogu to isto učiniti. Buduć da je ipak pojedinim biskupom stavio na volju, da njeke promjene mogu učiniti prema mjestnim okolnostima, zato za svu nadbiskupiju vrhbosansku i biskupiju banjalučku naređujem:

1. Prve nedjelje kako ovaj list u koju župu stigne, ima se puk poslie pučke mise ili poslie tumačenja katekizma podučiti o želji i naredbi svetoga otca.

2. U svakoj župnoj crkvi ili kapelici župnik će svaki dan mjeseca listopada poslie svoje mise, koja se ima stalno puku naviešteno vrieme čitati, izmoliti pet dekadah krunice (rožarije) s litanijami lauretskimi, i to tako, da u ponedjeljak i četvrtak izmoli krunicu radostnu, u utorak i petak krunicu žalostnu, a u sriedu, subotu i nedjelju krunicu slavnu. Tim će se svake nedjelje u dvaput pravi rožarij izmoliti. To će župnik moliti, ma nebilo u crkvi ni žive duše. Uputit će ipak župnik župljane, da svaki dan po želji svetoga otca u čim većem broju u crkvu i na molitvu dođu, a umolit će one, koji nemogu sbog daljine dolaziti, da pojedine obitelji skupa mole krunicu na namjenu svetoga otca.

3. Po svih župah će župnici po nedjeljah gdje god je to moguće poslie pučke mise izložiti Presveto, moliti dotični diel rošarija i lauretske litanije te blagoslov dati. Večernja će se ipak držati poslie podne po običaju.

4. Gdje je moguće, i bude li bar deset ljudih u crkvi, moći će župnik i druge dane kroz sav listopad pred Presvetim propisane (pod br. 2) molitve obaviti.

5. U kojoj crkvi nema ostensorija neka se dade blagoslov ciborijem.

6. Jedne nedjelje u listopadu neka se drži procesija poslie mise, i za vrieme procesije neka se mole propisane molitve. Najbolje bi bilo, da se ta procesija obavi dne. 7. listopada kao na svetkovinu rosarija bl. dj. Marije, no pripušta se svakomu župniku, da koju od nedjeljah mjeseca listopada sam odabere, kada će se obaviti procesija.

7. Gdje se može dostojno obaviti procesija, može se, ako župnik drži za shodno, nositi u procesiji i Presveto.

8. Mogu se, pače se preporuča, da se jedan ili dva župnika dogovore, te sa svojimi župljani u procesiji dođu k drugomu ili trećemu župniku, da kod njega ukupno obave veliku procesiju, da tim dugotrajniji ostane utisak u srcu svih vjernikah.

9. Umoljavaju se svi župnici, da svoje župljane opomenu, da se za vremena izpovjede i pričeste, da zadobiju oproštenje, što je sveti otac svim podielio, koji obave, što je on zapovjedio. Najbolje bi bilo, ako je moguće, da se sviet pričesti one nedjelje, kada se obavlja procesiju. U tom slučaju valjalo bi bar većinu vjernikah dan prije izpovjediti.

Buduć da sveti otac zahtieva, da se svaki dan moli treći diel rožarija, a u nas se običaje drugče moliti krunica: zato ću na kratko samo više spomenuti, nego li protumačiti, što je rosarij i kako se moli, da tako svatko ima pri ruci što mu je za to od potrebe, ako se nebi mogao kakovom knjižicom poslužiti.

Rožarij ili krunica jest pobožnost, u kojoj se petnaest dekadah, svaka po deset “Zdravo Marijo”, a prije svake dekade “Otče naš” moli. Povrh toga valja kod svake dekade razmišljati o životu ili o mukah i smrti našega Gospodina. Podpun dakle rožarij sadržava u sebi 15 očenašah, 150 Zdravih Marijah i 15 tajnah svete vjere uzetih iz života, muke i slave Isusa Krista našega Gospodina i njegove i naše majke Marije, koja je kod našega spasa sudjelovala, kao što je Eva radila za našu propast. Te tajne naše svete vjere, jer ih je ugodno razmišljati, a od razmišljanja jer proizvire miomiris raznih kriepostih i pobožnosti, jesu kao rože (ruže, odakle rožarij), a jer nam veliko djelo odkupljenja od početka do svršetka u kratko predočuju te kao krunu sačinjavaju svih ostalih istinah naše svete vjere, zato se ta pobožnost zove i krunica. Buduć da se zrnjem broji, koliko putih se reklo “otče naš” ili “zdravo Marijo”, zato se niz od 50 manjeg zrnja (što služi za zdrave Marije) i 5 većeg (što služi za očenaše) zove također krunica (treći diel rožarija) ili brojanice (číslo).

Rožarij zove se također i psaltir. To odatle dolazi, što su se svietovnjaci u starije doba, kada su svećenici sav psaltir od 150 psalmah svaki dan molili, gledali u molitvi svećenikom prilagoditi, pa neznajući čitati, molili bi svaki dan po 150 put “zdravo Marijo”, pri čem bi razmišljali o tajnah naše svete vjere. A pravom se rožarij zove psaltir za puk, budući da se u njem one istine našega odkupljenja jasno gledaju, koje su u psaltiru nejasno izražene; može se kazati, da je rožarij sakriven u psaltiru, a tajne psaltira da su otkrivene u rožariju.

Rožarij se dieli prema tajnam, koje se u njem promatraju, na krunicu radostnu, žalostnu i slavnu. Radostni diel rožarija ili radostna krunica sadržava u sebi istine naše svete vjere, koje nas upoznavaju sa pripravom na odkupljenje; to su prvih pet dekadah, u kojih se iza rieči “Isus” dodava: 1. koji si djevice, po duhu svetom začela, 2. koga si djevice, idući Elisabeti u pohode nosila; 3. koga si djevice rodila; 4. koga si djevice u crkvi prikazala; 5. koga si djevice u crkvi našla.

Žalostna krunica sadržaje također pet dekadah, kod kojih se iza rieči “Isus” umeću sliedeće tajne naše svete vjere: 1. koji se je za nas znojem krvavim potom; 2. koji za nas bio bičevan; 3. koji je za nas bio trnjem okrunjen; 4. koji je za nas težki križ nosio; 5. koji je za nas bio raspet. U žalostnoj se dakle krunici razmišlja, kako je Isus po muki na križu izveo djelo odkupljenja.

I slavna krunica ima pet dekadah, a u njih se promatra slava Isusa i Marije te nam se preporučuje, koju nam je slavu naš spasitelj djelom odkupljenja priprazio. Jesu pako te tajne, koje se u toj krunici kod dekadah dodaju: 1. koji je uskrsnuo od mrtvih; 2. koji je uzašao na nebo; 3. koji nam je poslao Duha svetoga; 4. koji je tebe djevice uznesao na nebo; 5. koji je tebe, djevice, okrunio na nebu.

Da se opomenemo, da se moleći rožarij neprestano vježbamo u vjeri, ufanju i ljubavi, poslie vjerovanja, čim se počima krunica, iza kako smo se prekrstili, moli se jedanput očenaš i triput “zdravo Marijo”, da nam Bog uzmnoži te krieposti; to se iza rieči Isus pridodaje: 1. koji neka nam pomnoži pravu vjeru; 2. koji neka nam potvrdi ufanje; 3. koji neka nam uzpiri goruću ljubav.

Napokon moli se na koncu svake dekade Slava Otcu, a na početku svake dekade jedanput “Očenaš”. I tako se sastoji rožarij iz 15 očenašah i Slava Otcu (što nas sjeća na 15 glavnih tajnah naše svete vjere) i 150 zdravih Marija (što nas sjeća na psaltir), to jest sastoji se

iz najkrasnijih ustmenih molitavah a jesu: vjerovanje, “Otče naš”, “zdrava Marijo”, “Slava Otcu” u kojih se ujedno razmišlja o temeljnih istinah naše svete vjere, koje se kao u jezgri sadržavaju u onih petnaest izrekah.

Vriedno je dakle u istinu i pravo, braćo moja, da ovom i svakom danom sgodom upoznamo nam povjereni puk sa blagom, što je sakriveno u krunici, a što će mu ujedno služiti kao oružje proti nehajstvu u vjeri, proti pokvarenosti u ćudoredju, koja sve više i više mah preotimlje. Za puk naš je doista spasonosno krunicu moliti, jer si njom moleći vjerovanje doziva vječne istine na pamet, a u očenašu predoćuje si svemožnost Otcu nebeskoga, milosrdje Sina, a ljubav Duha svetoga kao i vlastitu slabocću, potreboće i krivine svoje tražeći im lieka kod Boga. Krunicom svaki nas ponajprije moli, da mu Bog uzmnoži vjeru te se tim u dužnoj poslušnosti svojem svemožnomu Bogu pokorava; zatim prosi jakosti u ufanju, ćim podiže svoj pogled sa ovih prolaznih dobarah k vječnim, koja mu milosrdni spasitelj stekao; napokon moli, neka bi mu Bog užgao srce ljubavlju, da ćistim i zahvalnim srcem njemu jedinomu uzmogne služiti. Krunica opetujuć angjeoski pozdrav, kojim se je ponajprije naviestio spas u Isusu Kristu, predoćuje nam tajne odkupljenja te nas upućuje na posrednika između Boga i ljudih, na onoga, preko koga jedinoga pristupljujemo k Otcu, po kom jedinom pomoć dobivamo, upoznaje sve nas sa svim, što nam podaje vremenitu i vječnu sreću, naime s utjelovljenjem, sa životom, mukom i smrću, sa uskrsnućem, i uzašašćem našega Gospodina i spasitelja Isusa Krista, sa došašćem Duha svetoga i njegova djelovanja u crkvi, upoznaje nas sa kriepostmi i slavom bl. dj. Marije: sa samimi dakle istinami, o kojih ovisi naš spas. Dao Bog te naš puk i mi s njim dan na dan krunicu molili! učinimo li to, budimo uvjereni, da ćemo ovdje puno milostih, a ondje slavu nebesku od Boga po Mariji zadobiti.

U **Sarajevu**, dne 18. rujna 1883.

† *Josip* v. r.

nadb. vrhbosanski i privremeni upravitelj banj. biskupije.

1.9. Protiv loših ženidbenih običaja (I.)

Srce Isusovo, br. 1, siječanj 1884., 1.-11.

Nadbiskup Stadler se, u ovoj poslanici početkom 1884., obraća svećenstvu s temom o lošem, a među pukom uvriježenom običaju samodošlosti, tj. uskakanja ili krađe djevojke koja zbog toga običaja prije vjenčanja živi sa svojim zaručnikom. Svjestan da rigorozne mjere nisu baš najbolje oružje protiv ovog nečudorednog običaja, Stadler savjetuje da svećenici propovijedajući djeluju na savjest puka kako bi samodošlost smatrali grješnom, tako bi malo po malo će nestao taj običaj.

Broj 59.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i privr. apostolski upravitelj biskupije banjalučke, svoj velečastnoj braći svećenikom, koji su u ovoj nadbiskupiji vrhbosanskoj i biskupiji banjalučkoj blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista.

1. Isus Krist naš Gospodin primjerom nas je podučio, što nam pastirom valja danom sгодom puku tumačiti. Znajući on, da je sam Bog ustanovio ženitbu izmedju jednoga čovjeka i jedne žene, te ih blagoslovio, neka se množe, nastojao je i sam osobitom pozornošću od ženitbe odstraniti sve zloporabe, kojimi su ju židovi i pogani obezčasitli; te u njoj uzpostaviti sve, što joj je s početka pripadalo, učinivši joj vez jednim jedinim i nerazrešivim; da on je ženitbu oplemenio, čast joj povisio, podigavši ju na sakramenat novoga zavjeta i postavivši ju za sliku i znamen božanskomu vezu izmedju sebe i svoje crkve i onoj ljubavi neizmjerne, koju je napram nam gojio; on joj je čast izkazao, došavši na svadbu u Kanu Galilejsku. Povodeć se tim primjerom sveti Petar i Pavao na mnogih mjestih točno protumačiše ne samo samu čast ženitbe, nego i njezine dužnosti. Duhom svetim nadahnuti znali su dobro, od kako bi velike i mnoge koristi moglo biti po kršćansko društvo, kada bi vjernici i poznavali svetost ženitbe, i nepovrijedjenu ju čuvali; a usuprot, da se premnoge i prevelike nevolje i štete u crkvu unose, kada ju vjernici nepoznaju i zanemaruju (Cath. rom. p. II. De matr. II.). I Bog dakle i sveta mati crkva svjedoci su časti svete ženitbe. Punim pravom zahtievaju zato i od svih drugih, da se ženitbi dostojna čast izkaže, da ju sveto sklope koji u brak stupaju, te ženitbeni drugovi svetim svojim životom, svojom medjusobnom ljubavlju i vjernošću u istinu svakomu predoče vez ljubavi neizmjerne, koji Isusa Krista veže sa njegovom zaručnicom crkvom. Puni nade za to pogledaju i crkva i država na ženitbene drugove, koji imaju rod ljudski razploditi i uzgojiti, čija djeca imaju crkvi biti službenici i čuvari, a državi branitelji i usrećitelji.

2. Ako je koje vrieme prikladno za razmišljanje o svetosti ženitbe, to je ozbiljno i sveto vrieme korizmeno. Gdje god valja triezno i ozbiljno postupati, valja i ozbiljno i triezno vrieme za to odabrati; tim je više od potrebe upravo to sveto vrieme onim za razmišljanje, koji kane poslie uskrsa stupiti u brak, što se radi o izboru takova stališa, koji je i u tu svrhu ustanovljen, da se utaloži uzpirena pohotnost. Nebi poznavao ozbiljnosti života, koji toga nebi priznao. A to i nam pastirom nameće dužnost, da upravo u to sveto vrieme sve svoje sile napregnemo, da kobni onaj i poganski običaj povjerena nam puka dokinemo, koji se svetosti ženitbe veoma protivi i srčbu Božju na puk izaziva, običaj najme, po kojem zaručnik k sebi odvodi zaručnicu prije ženitbe. Jao onoj občini, u kojoj griešan običaj nesluži na sramotu, a

još većma jao onoj obćini, koja misli, da joj je takov Boga jako vriedjajući običaj na čast i diku. U takovu slučaju valja da dušobrižnik uz pripomoć dobrih vjernikah brani ćudorednost. Ćim manje pomoći pružaju državni zakoni, tim više treba moralne jakosti, složna djelovanja, vrljih kriepostih u mnogih vjernikah, koji su kadri uvesti nov običaj protivan staromu griješnomu običaju, te stvoriti u obćini javno mnienje, tako da svakoga, koji god po starom običaju odvede k sebi zaručnicu prije ženitbe, osudi javno mnijenje kao protivnika zakona Božjega i kršćanskoga reda, proti kojemu se svi dobri dižu, da obrane kršćansko pravo, svetost ženitbe, čast roditeljsku, dobar glas momakah i djevojakah, stupajući u brak. U mjesto staroga griješnoga običaja valja da se našim nastojanjem uvede nov običaj, koji odgovara zakonu Božjemu.

3. Nema dvojbe, da će se na put staviti premnoge težkoće svakomu pastiru, koji revno uznastoji, da griješni taj običaj dokine. No, ni najveće težkoće nesmiju nas smesti. Nije taj običaj na jedanput postao, na jedanput nemože se ni dokinuti. Sa svoje strane valja da uložimo sav trud, da kraj učinimo griehu, koji se i te kako protivi svetosti ženitbe, a Bog, koji vazda nas štiti, kada god za njegovu slavu i korist svete njegove crkve revnujemo, blagoslovit će nam rad, ma i nevidili odmah velikoga uspjeha.

4. Kao što nemar dobroj stvari škodi, tako i revnost nekoristi puno, ako je razbor nesusteže, milost neobuzme i neravna. Odvesti kući zaručnicu prije ženitbe bez dvojbe grieh je velik, javan i služi svoj obćini na sablazan. U prvi mah kao da nam se samo po sebi nameće, da grieh javni zaslužuje i javnu kaznu. Ali kada se na um uzme, da su u mnogom mjestu veća strana udatbenicah samodošle, dosta bi bilo, da nas odvratu od misli, zadavat jim javnu pokoru, sve da bi ona inače i donosila žudjeni plod. No takove pokore niti postizavaju svoju svrhu, kako što nas tomu izkustvo uči, niti su prema duhu naše svete matere crkve, kada se i nebi na to pazilo, da takovih javnih pokorah crkva više nezadaje. Znamo, da se je u vrieme, kada je crkva običavala zadati javnu pokoru, samo za tri grieha nalagala javna pokora, i to za idolopoklonstvo, za preljub, i ubojstvo; a i za ta tri grieha nije se uvijek nametnula javna pokora, nego se je zahtievala zajamčena javnost počinjena grieha. Što više. Ni za te grieha nije se smjela opetovno zadati javna pokora, premda se je i javno opetovao koji od trijuh navedenih griehah. A u svih slučajevih jedini je biskup smio kako zadati javnu pokoru, tako ju pokorniku i oprostiti: “Ab universis Episcopis (tako naredjuje god. 390 sabrani sabor Carthaginiense II. can. III.) dictum est: Chrismatis confectio, et puellarum consecratio a Presbyteris non fiant. Vel. reconciliare poenitentem quemquam in publica missa, Presbytero non licere, hoc omnibus placet”. A sabor kartažki III (a. 397 c. 31) ustanovljuje: “Ut poenitentibus, secundum peccatorum differentiam, Episcopi arbitrio poenitentiae tempora decernatur”; (can. 32) “ut Presbyter inconsulto Episcopo, non reconciliet poenitentem, nisi absente Episcopo, et necessitate cogente”.

Sveti Basilij pače navodi upravo otimače i samodošle, te veli, da crkva nije ustanovila javne kazne ni za jedne ni za druge, nego on sam naredjuje kaznu za otimače (reptores), a za samodošle neustanovljuje kazne nikakove javne, samo ako je s voljom otišla: (in tribus Epistolis canonicis ad Amphochium can. 30 ait) “De his qui rapiunt (Virgines) canonem quidem non habemus, sed propriam sententiam proferimus, ut ipsi, et qui cum eis rapiunt, tribus annis sint extra orationes. **Quod autem violenter non fit, nulli est poenae obnoxium,** quando nec stuprum, nec furtum rem praecesserit”. Glasoviti bogoslovac Sardagna navodeć rećeni kanon svetoga Basilija zaključuje: “Ergo raptus ante tempora S. Basilii non castigabatur poenitentia publica; neque raptorem publicae poenitentiae subjecit Basilius, qui Virginem vel Viduam abducit **consentientem, etiamsi sit sub potestate parentum,** quibus

certe gravem injuriam inferri nemo inficiabitur” (theol. dogm. polem. tom.VIII. app. ad contro. VII. p. 284).

Možemo dakle sasvim sigurno odatle zaključiti, da je sada još manje umjestno, samodošle kazniti javnom pokorom, premda i jako griše, kada prije ženitbe odilaze k svojim zaručnikom, pošto se nije koristnim smatralo, ni onda im zadati javnu pokoru, kada je ta bila u običaju.

5. Da se taj kobni običaj dokine, nesluži ni namet globah. Znamo, da mnoge upravo nekakovim junačtvom smatraju, pribjeći k svojim zaručnikom, a zaručnici da su tako sliepi, te nemare za nikakav trošak, ma neimali u kući ni najpotrebitijih stvari. Dogadja se, da tko tom sgodom potroši i dvie stotine forintih, premda u kući nema ni deset forintih. Takova globiti globom od kojih pet ili šest forintih nekoristi upravo ništa. Dok tko nepazi na stid, koji gubi; na sramotu, koju sebi i drugim čini; na Boga, koga vriedja; dok straha Božjega nema u srcu, dok nijedno ćudoredno dobro nemože na srce ništa djelovati, dotle će biti uzaludni takovi pokusi, koji još podržavaju njihovu opornost, od koje se neplaše nikakovih troškovah, ma im se bilo i jako zadužiti.

6. Prvo što treba učiniti proti tomu griješnomu običaju jest, da ga svatko u župi smatra griješnim. Puno gubi od svoje snage i upliva svaki grieh, koji bar bolji ljudi u župi smatraju sramotnim. Ta sramota skopčana je već po svojoj naravi sa svakim griehom. Ali budući da sami griješnici želeći ostati u griehu gledaju umanjiti, pače skroz odstraniti sramotu od samoga grieha, koji ih obezčašćuje: zato je od potrebe, da župnik nastoji uzčuvati i utvrditi onaj spasonosni sud boljih seljakah, da samodošle obezčašćuju i sramote i kuću svoju, i kuću, kamo pribjegnju, i svu župu. Taj sud valja da postane javno mnienje. A da se to sbude, od potrebe je, da župnik i propovieda o tom i na srce stavlja u izpovjedaonici kako roditeljem tako i djevojkam, i razgovara o tom sa boljimi seljaci i seljakinjami u župi. Ako župnik u tom uztraje, nema dvojbe da će mu Bog trud blagosloviti, ma nevidio odmah uspjeha. Pripomoć će tomu puno, ako župnik svaki put poslie propoviedi sabranu puku rekne: “Da Gospodin Bog našu župu sačuva od samodošlah te sbog njihovih griehah nekazni i svu župu, izmolit ćemo sada jedanput Očenaš i Zdravo Marijo na poštenje bezgriješne majke Marije”. Čuveni Frassinetti u svojem djelu (Manuale pratico del parroco novello v. ediz. p. 88, n. 127) propovieda, da je bio u njekoj župi zao običaj, polag kojega su odrasli ljudi stajali pred crkvom, dok se je u crkvi tumačio katekizam. “Župnik nemogavši ih na pravi put privesti, poče s pukom sabranim moliti za njih triput Očenaš i Zdravo Marijo; na što većina onih, koji su prije vani običavali stajati, poče medju prvimi u crkvu dolaziti, nemogavši podnositi, što su im oni, koji su slušali tumačenje, govorili: za vas smo se Bogu molili”.

7. Iztaknut mi je napose jednu točku, koju sam malo prije tek spomenuo. Župnik naime mora nastojati, da najbolje i najotmjenije seljake predobije za se, da njihovom pomoćju kobni onaj običaj dokine ili bar broj samodošlah umanji. Sav svoj trud neka župnik uloži na to, da pomoćju otmenijh seljakah djevojke najboljih kućah u župi odvrati od onoga griješnoga običaja. Podje li mu to za rukom, malo po malo nestajat će samoga toga običaja takodjer kod drugih; jer zao običaj nemože postojati, ako ga sveudilj bolji i otmeniji župljani osudjuju, svakoga od njega odvrćaju, one djevojke javno hvale, koje nisu pribjegle prije ženitbe k svojim zaručnikom, te se pozivu na njihovu svatbu odazovu, a kude samodošle te pozvani nehtjednu doći u svatove.

8. Nijedna kriepost nemože se na dugo očuvati bez straha Božjega. Čovjek bez straha Božjega mora pasti, kada god na nj navali žestoka napast. Ako to valja glede svake napasti, koliko više treba to tvrditi glede napasti proti svetoj čistoći, pošto je ta napast ne samo žešća

od svake druge nego i zamamna. Zato čovjek bez straha Božjega nemože ni za kratko podpuno čuvati svetu čistoću. Komu nije puno stalo do toga, što vriedja Boga, taj neće čuvati čistoće. Zato pobudivši župnik savjest svojih župljanah i predočivši im griehotu njihova običaja, valja ih utvrditi u strahu Božjem. Već odvest djevojku noćju, grieh je smrtni i proti svetoj čistoći, sve kada i nebi sliedio sam čin, što je po nauci svetih otacah nemoguće. Za onoga, koji hoće uzčuvati svetu čistoću, prva je pogodba, da se više boji uvriediti Boga, nego li ičesa na svietu; dosljedno, da bi za samodošle bolje bilo, nikada se i neudati, nego li Gospodina Boga tako velikim i javnim griehom uvriediti. Kada se jednoć savjest pobudi i u srce strah Božji usadi, nema dvojbe, da će se ako ne sve a ono premnože osviestiti i od straha pred Bogom uzdržati od onoga strašnoga običaja.

9. A da se to postigne, bit će od prevelike koristi, ako se često puku govori o krasoti svete čistoće, osobito da je djevičanski stališ puno savršeniji od ženitbenoga, kako nas tomu naša sveta vjera uči. Ima zasliepljenih ljudi, koji su te misli, da je sveta čistoća samo za svećenike, za redovnike i redovnice, te vodjeni tom mišlju nikada ni nemisle na krasotu i vriednotu i dragocjenost svete čistoće, njim se čini, da sveta čistoća, jer uzvišena kriepost, nadmašuje sile običnih ljudi, koji živu u svietu. Tako zasliepljeni tom mišlju, nikada im ni na pamet nedodje, da ili sami sebi savjetuju ih drugomu komu govore o svetoj čistoći, upravo kano da upravljaju na samu kriepost one rieči svetoga pisma: “Neka se medju vami ni neimenuje”, što je sveti Pavao naložio glede nečistoće (Ef. 5. 3). A nevide, da se ta njihova misao protivi nauci našega Gospodina, koji nije nijednoga čovjeka izključio od djevičanskoga stališa, ni prosti puk ne, kao što to svjedoče one tisuće i tisuće osobah živućih u svietu, koje do smrti čuvaju svetu čistoću nepovriedjenu. Da se tko o tom osvjedoči, dosta je uzeti na um razna društva i one nebrojne bratovštine u našoj crkvi, u kojih se nalazi osobah upravo iz najnižeg stališa na hiljade, koje se i vječnim zavjetom obvežu, svoju svetu čistoću čuvati do smrti. A nije li sveti Pavao sam kazao, da želi, da svi ljudi budu kao on? (1 Kor. 77). Nema dakle dvojbe, da sveta čistoća nije samo za svećenike, redovnike i redovnice. Ali ako je tomu tako, onda je naša dužnost sviet o tom podučiti, nećemo li i nehotice svojim mučanjem sviet u krivoj misli utvrditi, da svetu čistoću na vieke čuvati nije za ljude iz prostoga puka. Tko nevidi, da ni samodošle nebi onako lahkoumno svetu čistoću ili gubile ili ju izlagale takovoj pogibelji, u koju je staviti bez smrtnoga grieha nitko nemože, kada bi o njezinoj dragocjenosti skroz bile osvjedočene i pred očima imale, kako je krasan čist naraštaj, i kako bezsmrtna njezina uspomena pred Bogom i ljudmi? Uvidivši djevojke karasotu djevičanskoga stališa, imajući pred očima, da je Bogu puno miliji djevičanski stališ od ženitbenoga čuvajući u srcu kod propoviedi čuvenu rieč, da je Bog i na drugom svietu djevicam pripravio posebnu krunu, krunu djevičanstva: nastat će krasan običaj medju djevojkami, da će si dobro promišljati prije nego će ženitbeni stališ prigrliti, da im neće od malenih noguh ženitba lebditi pred očima kao stvar najkrasnija i najkorisnija na svietu, da će pripravnije biti slušati glas i savjet svojih pastirah i roditeljah, a po tom da će utvrditi stidljivost svoju te sigurno neće pribjeći k svojim vjerenikom prije ženitbe. A tko će kazati, da neće Duh sveti mnogim od tih djevojkah i milost dati, da se i sasvim ženitbenoga stališa odreku i djevičanski prigrlu? Spiritus ubi vult, spirat. Nije njegova ruka okračala ni glede Bosne. Kada mi kao namjestnici Božji djevojkam pred oči stavimo, kako je Bog na drugih mjestih potaknuo na stotine hiljadah djevojakah, siromašnih i bogatih, koje ostavivši sve svoje, prevoliše ruku dati Isusu, nego li komu drugomu, te sav svoj život u djevičanstvu provoditi podučavajući djecu u školi, dvoreći bolestnike na bojnom polju i u bolnicah zauzimajući se za gluhe, nieme, sliepe, služeći nemoćne starce i starice, odilazeći u divlje krajeve, da potraže zapuštenu djecu, da joj budu majke: to i sve drugo što smo

stranom naveli, a što si dušobrižnici i sami na pamet mogu dozvati: sve to zar da nijedne djevojke nepotakne na to, da se Bogu posveti? Da se je drugdje djevojakah na hiljade Bogu posvetile, neima li se osim milosti Božje zahvaliti i trudu svećenikah, koji tumače krasotu svete čistoće? Nećemo li i mi isto postići, budemo li se trudili, sve iztaknuti, što svetu čistoću u njezinu sjaju pokazuje? A kada sveta čistoća bude častna, kada se bude, kako se i mora, predpostavljao djevičanski stališ ženitbenomu, onda se neće lahko poštena djevojka na toliko zaboraviti, da nepazeći ni na Boga ni na ljude pribjegne k svojemu zaručniku.

Ali valja znati, da samo oni, koji se hrane angeoskom hranom, postaju angjeli na zemlji i uzimaju se u pratnju Jaganjca Božjega, koga djevice prate, kamo god ide; valja znati, da je ona angeoska hrana, hrana odabranikah i vinum germinans virginis (Zach. 9. 17). Drugimi riečmi presveta pričest najviše pobudjuje u srcu mladeži ljubav k svetoj čistoći. Po svetoj pričesti postaje duši gorko i ogavno sve što godi tielu, tako da oni mladići i djevojke, koji češće pristupaju k stolu nebeskomu, obljube svetu čistoću veoma, tako da toga ni neopaze; oni neće ni da čuju za ženitbu. Pripustimo dakle momke i djevojke često k svetoj pričesti, i umnožat će se djevičanski stališ i sveto će stupati u ženitbu, koji ju sklapaju, i nestat će samodošlah.

10. Spomenuto je u predidućoj točki, da malo ne svi roditelji svoje kćeri tako uzgajaju, da im od malenih noguh usadjuju u srce, kako im je sva sreća u tom, da se jednoć dobro udadu. To krivo osvjedočenje valja razbiti. Kada bi se roditelji svjetlom vjere bolje uputiti i vlastitim svojim izkustvom bolje dali podučiti, uvidili bi, da nije sva sreća u ženitbi, da ima puno veće sreće i ugodnije radosti u stališu djevičanskom, nebi tako lahko svojih kćerih nagonili na udaju, niti ih bezdušno nagovarali, da k zaručniku pribjegnju, samo da se čim prije i sigurnije udadu. Krasno veli Frassinetti (vita di S. Angela Merici append.): “Iznenadjuje čovjeka, kada vidi tolike majke, koje su prisiljene priznati, da vode mučenički život upravo zato što su udate, a koje ipak drže za stalno, da će im kćeri biti sretne, samo ako se ma za koga udadu. Pa zato dočim ih opažate slomljene, kada im kćeri samo pripomenu, da će prigrliti redovnički život, vidite ih izvan sebe od veselja, kada nadju nepoznata stranca, za čiju se vjeru i čudorednost ni nezna, koji njihovu kćer traži za ženu ... Tim se neveli, da roditelji netrebaju nastojati, da kćeri svoje poudaju; nego se hoće to kazati, da im valja opreznije i razboritije postupati, kada ih daju na udaju, te, mjesto što ih sliepo nagone na metu, do koje nemogu sve doći, da uznastoje, predočit jim dobrotu djevičanskoga stališa, da si ga uzmognu slobodno odabrati, ako im omili, ili s voljom da ga prigrlje, kada je od nužde, da ostanu neudate.

A da djevojke čim više čistoću obljube te ako i neprigrle djevičanskoga stališa, a ono da čista srca stupe u brak i pri tom se svih crkvenih naredabah drže, bit će od velike koristi, ako si župnici truda dadu te razne bratovštine po svojih župah uvedu, bratovštine, od kojih crkva po sviem svietu velik plod ubire. Ovamo bi spadala zadruga sv. Angjele, prikladna za svako i najmanje selo. Sveti Karlo Boromejski rekao je o toj zadrugi stavljennoj po sv. Angjeli pod zaštitu svete Uršule: Želio bih, da se po svih mojih župah uvede. S. C. R. hvali u veliko tu zadrugu u svojem dekretu od 11. srpnja 1861. Evo kako se je o toj zadrugi već Pij VII u buli, kojom se sv. Angjela uvršćuje u broj sveticah, bio izrazio: “Divinam gloriam cum aeterna animarum salute sibi unice proponens (Angela Merici), **praestantissimum posuit Institutum**, quod et periclitanti prospiceret illarum puellarum virginitati, quae tametsi christianae perfectionis cupidae, regularem tamen vitam amplecti nollent, et ejus saeculi erroribus ac vitiis obsisteret”. Slična toj zadrugi jest “Pobožna zadruga kćerih bezgriješne bl. Dj. Marije”. Pravila navodi Frassinetti u svojoj knjižici: Monaca in casa (Genova per Giovanni Fassi-Como piazza S. Matteo 23) in appendice I. U tu svrhu se veoma preporuča

tako zvani III red svetoga Franje, čija je pravila sveti Otac Leon XIII ne davno izdao. Sveti Otac je posebnim listom taj red uzvisio i preporučio, neka bi se čim više razprostranio. A osobito se i za najmanja sela preporuča tako zvano "Prijateljstvo duhovno" po primjeru svete Terezije ustanovljeno, koje sačinjava najviše pet osobah istoga spola, koje se svake nedelje ili svake druge nedelje sastaju u svrhu, da se dogovaraju, kako da i sebe posvete i drugim kako da budu na korist tjelovnu i duhovnu. Ako ima više od pet osobah, onda one druge, ma bile samo dvie, stvore drugo prijateljstvo duhovno. Evo kako o tom prijateljstvu govori sveta Terezija: "Rado bih, da nas pet taj ugovor načinimo, da se na ovom svietu ljubimo u Kristu, da onako, kako se drugi u današnje vrieme potajno sastaju proti veličanstvu Božjemu, da pripreme bezbožna djela i hereze, i mi uznastojimo kad i kad skupa se sastati, da jedna drugu izpravi i jedna drugoj kaže, u čem bismo mogle popraviti se i Bogu više omiliti: jer nitko sam sebe nepoznaje onako dobro, kao što nas oni poznavaju, koji nas motre, samo ako to čine od ljubavi i u misli na naš napredak i našu korist" (vidi gore navedenu knjižicu: La Monaca in casa ediz. III. p. 201). Ima i drugih zadrugah i društvah, kao društvo svetoga rožarija za mladiće, za djevojke i udate itd., što sve veoma unapređuje život duhovni. Takovimi zadrugami neće se samo to postići, da će za malo vremena nestati samodoshlah, nego će sve duhovno oživiti, tim više, što se članovi takovih zadrugah i društvah mogu upotrebiti, da po nedjeljah i svetkovinah u svojih selih podučavaju djecu i neuke u kršćanskom nauku, bolestnike pohadjaju te ih priprave na svetu izpovied i pričest, sami često pristupaju k svetim sakramentom, siromakom pomažu i druga dobra djela tvore. Od tih zadrugah, uvede li se kako treba, nadat se je velikoj koristi, tako da se pomoću njihovom može mnoga občina na bolji život preporoditi. Svjedok su tomu občine na hiljade po drugih mjestih, gdje se ljudi žrtvuju uvodeć i rukovodeć takove zadruge. Ovdje uvesti takove zadruge prije nije bilo lahko; sada pako nema tomu zaprekah. Mi smo svi ljudi tako slabi te nam brzo iz ustah rieč izmakne, kada šta nova začujemo, što traži od nas puno samozataje i žrtvah, te velimo: To nije moguće izvesti, u mjesto da priznamo, da nam se neće nadvladati naše mlitave volje, koja se nemože ili bolje neće da oskoli te sve poteškoće prevlada, koje joj se na put stavljaju. Nemojmo da se i glede nas izpuni ona rieč našega Gospodina: Prudentiores sunt filii tenebrarum filiis lucis. Ako je za vrieme svete Terezije bilo od potrebe, da se ljudi skupa sastaju, da promaknu Božju slavu u sebi i drugih, da tim uztuk učine zlu, koje je mah preotimalo: koliko je to više sada od potrebe, kada se to po svih gradovah i selih grozno šire.

11. U slučaju kada se ipak dogodi, da koja djevojka prije udaje pribjegne k svojemu zaručniku, neka župnik ovako postupa. Ponajprije valja roditelje opomenuti, neka svoju kćer natrag traže. Ako roditelji nebi toga učinili ili zato što su sami bili sporazumni sa svojom kćerju, ili zato što im se neće takova šta učiniti, onda neka župnik sabere nekoliko otmjenijih seljakah, koji će otići k momku, koji je djevojku odveo, te u ime sela zatražiti djevojku natrag, da tim sramotu selu svojemu odklone. Nepodje li im to za rukom, otići će ti otmjeniji seljaci k civilnoj oblasti te ju za to zamoliti. Neuspiju li ni tu ništa, onda će istom sam župnik otići k civilnoj oblasti, kada ni njemu nepodje za rukom, nagovoriti djevojku, da se djevojka kući vrati. Djevojka se mora k sovjim roditeljem vratiti, nepristane li na to, osobito kada je pogibelj, da ju sile poći za koga joj srce neće, onda neka se smjesti u kuću drugih njezinih rodjakah ili u koju poštenu kuću prema uvidjavnosti župnikovoj, gdje joj je podpuna sloboda gledom na ženitbu zajamčena. Samo se po sebi razumije, da župnik nesmije početi navješćati samodoshle, dokle god su u kući svojih zaručnikah. Istom kada se od njega odiele i slobodno mogu izjaviti svoju volju mogu se početi navješćati.

Opazka. Buduć da su mnoge ženitbe nevaljane, jer se zapreke ženitbene nisu mogle otkriti sbog kratkoće vremena, zato se ovim svim župnikom ravnjanja radi nalaže, da nikada nebrzjavljaju da se dva navještaja oprostite, jer neće dobiti odgovora, ma i opetovno brzjavili. Samo za treći navještaj, ako postoji kanonički razlog, moći će se tražiti putem brzjava dozvola navedši kanonički razlog, zašto se traži dozvola. U slučaju ako zbilja urgira zabranjeno vrijeme, onda će se strankam kazati, neka ili čekaju, dok mine zabranjeno vrijeme, ili će, ako postoji razlog, dobivši pismenu za to dozvolu ordinarijata, navještaje nastaviti i u zabranjeno vrijeme te ih **sine ulla solemnitate** vjenčati. Za oprost od dvijuh ili trijuh navještajah valja uvijek iskati pismenu dozvolu, kao i za oprost od jednoga navještaja, ako nema sile, da se brzjavnim putem zatraži.

Župnik neka se nezadovolji tim, da samodošle i njihove roditelje opomene samo jedanput, nego neka to češće učini. Isto tako ni otmjeniji seljaci neka se nedadu smesti, ako njihovih opomenah neslušaju ni samodošle ni možda oblast civilna, nego neka svoje opomene ili molbe opetuju. Ništo toliko neškodi dobroj stvari, koliko ostaviti grieh u miru. Ako nemože griehu učiniti kraj, valja ga uznemiriti; bar se tim to postizava, da se griehi ne tako u očigled i javno. A i civilna oblast, nebude li se odmah odazvala, možda će se odazvati na opetovne molbe, uvidivši, da su razložne i na korist svemu selu ili svoj župi učinjene.

Dok sve to biva, mora župnik kod pučke mise poslie tumačenja kršćanskoga nauka svietu naviestiti: “Buduć da se je u selu N. dogodilo, da je djevojka pribjegli k svojemu zaručniku, što crkva strogo zabranjuje i srdčbu Božju na našu župu izaziva: zato ćemo sada jedan očenaš i “Zdravo Marijo” izmoliti, da nas Bog kazne sačuva, a onu samodošlu svojom milošću takne, da se pokaje i k svojim roditeljem čim prije povrati”. Može se župnik i drugimi sličnima riečmi poslužiti, samo neka neimenuje osobah, selo ipak može imenovati.

Opazka. Ne dopušta se nikako samodošlim **javnu** pokoru zadavati ili od njih novčanu globu tražiti.

12. Valja sviet podučiti, da zaruke zakonito sklopljene obiedvie stranke vežu pod velik grieh, tako da nijedna stranka bez velikoga razloga nesmije odustati od ženitbe. Odustane li ipak tko od zakonito sklopljenih zarukah budi s važna razloga, budi sa zlobe jedne ili obijuh stranakah, evo kako će se župnici vladati glede darovah i troškovah tom prigodom učinjenih.

Ako zaručnik nepravedno bez važna kanoničkoga razloga odustane od ženitbe, onda mu zaručnica nije dužna ništa povratiti od darovah dobivenih kano zalog, da će ju uzeti. Ako je pako zaručnica nepravedno razkinula zaruke sa zaručnikom te s drugim ih opet sklopila, ove druge zaruke nevaljaju, i zaručnica je dužna rieč prvomu držati, dok se, ima li kakovih razlogah, od ordinarijata prve zaruke neproglase razriešenima: u tom slučaju dužna je zaručnica dvostruko povratiti prvomu zaručniku. Glede drugih troškovah (što se nemože smatrati tako zvanom arrhom) tom sgodom učinjenih imaju se stranke uputiti na sud, ako se nedadu liepim uputiti, da se sporazume.

13. Dok se, braćo, tako trudimo, da povjereno si stado odvratimo od stranputicah i navrnemo ga na put, utren svetom crkvom kojim hoditi sam Bog zapovieda: nemojmo nikada baciti s uma, da nam ni najveći napori neće uspjeti, nebudemo li svoj pogled i ruke svoje u molitvi dan i noć podizali, da nas Bog razsvietli, svoju nam volju očituje u svih slučajevih, te nam i razbora i jakosti daje, da njegovu svetu volju izvršimo. Uviek, osobito kada prikazujemo nekrvnu žrtvu nevinoga Jaganjca Božjega, stavimo mu na srce vaje i jade našega puka, moleći ga, neka ga oslobodi svakoga grieha, i on će nas uslišati. Recimo mu: Primi milostivo tu žrtvu pro populo quem acquisivisti sanquine tuo pretioso. Et quoniam me peccatorem inter te et eumdem populum tuum medium esse voluisti, licet in me aliquod boni operis testimonium non agnoscas, officium saltem dispensationis creditae non recuses, nec per me indignum eorum salutis pereat pretium, pro quibus victima salutis dignatus es esse et redemptio.

U **Sarajevu**, na presveto Ime Isusovo dne 20. siečnja 1884.

† **Josip v. r.**
nadb. vrhbosanski i pr. upravitelj banjalučke biskupije

1.10. Protiv loših ženidbenih običaja (II.)

Srce Isusovo, br. 1, siječanj 1884., str. 12.-23.

Stadler govori puku da ne ide za lošim primjerima, jer ima toliko čudorednih muževa i žena, i navodi neke iz Svetoga Pisma. Nadbiskup se obraća i roditeljima upozoravajući ih da ne zaručuju svoju djecu u najranijem djetinjstvu "jer udat se za koga odlučuje se za sav život". Protiv ovoga običaja treba se boriti molitvom, osobito adoracijom pred Presvetim, pričešću i utjecanjem Mariji.

Broj 60.

J o s i p ,

po milosti Božjoj i svete apostolske stolice nadbiskup vrhbosanski i privr. apost. upravitelj biskupije banjalučke svim vjernikom, koji su u vrhbosanskoj nadbiskupiji i biskupiji banjalučkoj, blagodat i mir od Boga Oca našega i Gospodina Isusa Krista?

1. Sveti Pavao želeći odvratiti Korinćane od griha proti svetoj čistoći, znate što im najviše na srce privezuje? "Neznate li, piše im (I. 6. 18-20), da su vaši udi hram Duha svetoga, koji je u vas, koga imate od Boga, i da niste svoji. Jer ste kupljeni za veliku cienu. Proslavite i nosite Boga u svojem tielu". I ja vaš nadpastir, u ovo ozbiljno korizmeno vrijeme, ujedno sa svimi vašimi dušobrižnici osudjujući stari istina ali i veoma griješni običaj, prema kojemu premnoge djevojke nemareći za sramotu, nebojeći se Boga, najveće blago svete čistoće prosipavaju pred svim svietom, prevoljujuć ugledavat se na poganski Bogu mrzki običaj, nego li na častnu krunu bogoljubnih djevicah, koje se drže propisah svete matere crkve, nestide se prije udaje prebjeći k svojim zaručnikom te kod njih i duže vremena ostati, i to još uz privolju bezdušnih roditeljah, stupam pred vas i kako ću vam odrešitije s Pavlom reći: "Bježite od nečistoće", ako ne moleći Gospodina, neka gane okorno srce vaše, kada začujete ove doista krasne rieči: "Neznate li, da su vaši udi (to jest tjelesa vaša) hram Duha svetoga, koji je u vas, kojega imate od Boga, i da niste svoji. Jer ste kupljeni za veliku cienu. Proslavite i nosite Boga u svojem tielu". Doista niste svoji, jer vas je Bog stvorio; niste svoji jer vas je Sin Božji za veliku cienu svoje dragocjene krvi na križu odkupio; niste svoji, jer vas je Duh sveti posvetio. Ako dakle niste svoji, već Božji; ako je Duh sveti u vam, i ako ste njegovi, niste li onda dužni štovati ga u sebi, nevrijedjajući svete čistoće, koja je vratarica i čuvarica srca vašega?

2. Znam ja, da je mnogim neugodno i mučno, što slušaju, gdje ja napadam na stari običaj, koji je u puku zahvatio dubok koren. Tim odgovaram sa svetim Ivanom Zlatoust. (De verb. "Propter fornicationem autem uusquisque suam uxorem habent"): Nemarim za to; niti mi je toliko stalo do toga, da budem u vašoj milosti, koliko da vam budem od koristi, netrebam povladjivanja i hvale, već hasnu i razbor. Nitko da mi nije rekao: To je običaj; gdje se griěši, nepozivaj se na običaj; nego ako je zlo što se radi, ukini običaj, makar je od davnine . . . A da nije od davninah običaj, tako ružne stvari raditi, nego da je tim upravo nov običaj bio uveden, upoznat ćeš, ako se spomeneš, kako se je Isak oženio sa Rebekom, kako Tobija sa Sarom. Abraham otac Isakov zabranio je strogo Isaku uzeti za ženu koju od kananejkah, koje su bile bezbožne i pokvarene, a njegov dobri i vjerni sluga Eleazar morao mu se je zakletvom obvezati, da će se pobrinuti te za Isaka naći pobožnu i Boga bojeću ženu iz daleke Mesopotamije, gdje je boravila dobra rodbina Abrahamova. Znao je naime starac Abraham, kamo vode ženitbe sa nevaljanima djevojkama; a i sluga Eleazar znajući, o kako se važnoj

stvari tu radi, molio je od Boga, neka mu se smiluje te Isaku dobru ženu dade. Tobija pako i Sara u postu i molitvi tri su dana sproveli, prije nego su se vjenčali. Po starom dakle običaju zaručnici su se Bogu molili, neka im blagoslovi ženitbu; po novom pako običaju zaručnice pribjegu prije ženitbe k vjerenikom te svojim griesi izazivaju na se i na djecu svoju srčbu Božju, koja ih nemilo progoni i pravedno stiže.

3. Mjesto, dakle da se povodite primjerom ljudih, koji su u strahu Božjem i Božjim blagoslovom svoju ženitbu sklopili; vi idete tragom poganah, koji prije ženitbe dušu kaljaju grihom te milost i blagoslov Božji gube. Šta da vam kažem? Sa svetim Pavlom (Ef. 4. 17 - 21) vam “govorim i svjedočim u Gospodinu, da više nesmiijete hoditi, kao što hode i pogani, u praznosti misli svoje, oni koji imaju potamnjen um, i udaljeni su od života Božjega sa neznanja, koje je u njih sbog sliepoće srca njihova, koji odrekavši se nade predadoše se besramnosti na činjenje svake nečistoće i nezasiitljivosti. Ali vi, tako nepoznaste Krista”. Sa svetim Pavlom vam velim (Ef. 5. 5): “Znajte i razberite, da . . . nečist . . . neće imati diela u kraljevstvu Krista i Boga. Sa svetim Pavlom vam kazujem (Ef. 5. 6): “Nitko da vas nevara praznimi riečmi; jer sbog toga ide gnjev Božji na sinove nepokornosti”. Premda vas, samodošle, osudjuju i vaše misli; premda poštenje i dobar glas od vas zahtijevaju, da čuvate stid; premda Bog sam jasno govori: Nesagrieši bludno, te da nečisti neće uljesti u kraljevstvo nebesko: uza sve to nepazeći ni na glas svoje savjesti, nemareći ni za Boga ni za ljude, ostavivši poštenje, gubite svetu čistoću i griešite bludno u oči sve občine. Nedajte se zavaravati praznimi riečmi, koje nemaju u sebi istine, nego su pune varke. Sbog tih griehah ide gnjev Božji na samodošle, te kćeri nepokornosti. “Nevolja i tuga na svaku dušu čovjeka, koji čini zlo” (Rim. 2.9), govori sveti Pavao.

4. Ili mislite možda, da vam je zato slobodno k zaručnikom pribjeći, što ćete se uzeti? Nitko da vas nevara praznimi riečmi, opetujem vam sa svetim Pavlom, jer sbog toga ide gnjev Božji na sinove nepokornosti, na one naime, koji se nepokoravaju zakonu Božjemu, koji zabranjuje takove stvari svim neoženjenim, ma bili i zaručnici. Promislite takodjer, da mnogi zadovoljivši strasti svojoj napusti samodošlu u sramoti i nepoštenju. A zar nemogu okolnosti nastati i takove, gdje se sklopljene zaruke mogu razriešiti iz razlogah skroz zakonitih? Koja je svoju čistoću čuvala i u poštenju zaručena bila, lahko će drugoga naći, ako ju zaručnik s kakove zapreke napusti; a koja je čistoću izgubila, ostaje sebi na sramotu, roditeljem na teret, rodbini na ruglo. Ali da se takovi nesretnici i uzmu, zar je to svejedno, sklopiti ženitbu u griehu, ili ju sklopiti u milosti Božjoj i s njegovim blagoslovom? A gdje je blagoslov Božji, ako prije ženitbe Boga teško vriedjate? Gdje je blagoslov Božji, ako se možda za griehe niti u izpoviedi nekajete te u griehu sakrament ženitbe primite, koji biste dužni bili primiti u milosti? Ali da se samodošle sa svojim zaručnici prije ženitbe i skrušeno izpovjede i u istinu pokaju zato, što su griešili prije ženitbe, zar je i u tom slučaju sve jedno, kano da su ju sklopili bez grieha? To ne to. Valja znati, da nam Gospodin Bog u svetoj izpoviedi istina opršta grieh i vječnu kaznu, koju smo po griehu zaslužili, ali nam uvijek neprašta kaznah vremenitih, koje nas ovdje već stižu, a ondje nas čekaju u čistilišću. Ima mnogih oženjenih, koji si nemogu protumačiti, odakle dolaze i veliki križi u njihovoj obitelji; lahko će razumjeti, čim su zaslužili tolike nevolje, bolesti, nesretnu ženitbu, i istu smrt, koja se u njihovoj kući reć bi udomila, ako pomisle na griehe svoje mladosti, ako si na pamet dozovu griehe počinjene prije ženitbe za vrieme zarakah. David, taj veliki ugodnik Božji, o kom sveto pismo spominje, da je bio prema srcu Božjem, pao je nesrećom u grieh proti svetoj čistoći. On se je pokajo za taj grieh i te kako; u suzah se umivao, tako da se punim pravom zove David pokornik. Bog mu se smilovao te mu poslao proroka, neka mu kaže, da mu je oprošten grieh, ali je li mu Bog

oprostio i kazne vremenite? O ne. Kaznio ga je i te kako. Medju ostalimi kaznama imao je pretrpjati i tu veliku žalost, da mu je sin umro, koga je u onom griehu rodio. Samodošle dakle i oni, koji s njimi griješe, neka se zaista boje Boga pravednoga, koji grieh nekažnjen pustiti ne može. Oni griehom izazivaju srčbu Božju, mjesto da mole od njega sveti blagoslov, a on će odvratiti od njih svoju milostivu ruku te na njih svoju srčbu izliti. Nitko da vas nevara praznim riječmi, neprestajem vam sa svetim Pavlom govoriti, jer sbog toga ide gnjev Božji na sinove nepokornosti.

5. A što da kažem bezdušnim roditeljem, koji umjesto da čuvaju svoje kćeri, još ih potiču na to, da svoje najdragocjenije blago, to jest svetu čistoću izgube, šaljuć ih od kuće u dom njihovih zaručnikah? Strahota! I roditelji sami s velikim trudom i mukom podučavali su svoju kćer, čuvali ju kao oko u glavi; i sva rodbina na nju pazila, i svećenici ju u crkvi opominjali, i ona vazda do udaje dobra bila; a gle sad bezdušnih roditeljah, koji sav taj trud u jedan mah unište i prije ženitbe ju predaju u ruke zaručniku, neka Boga uvriedi, neka na sablazan bude svoj občini, na žalost svetoj crkvi, na sramotu svoju i sve svoje rodbine. Izpunit će se na takovih roditeljih bez srca ona strašna prijetnja našega Gospodina: Jao čovjeku po kom dolazi sablazan! Bolje bi mu bilo, da mu se mlinski kamen objesi o vrat te se u dubljini morskoj utopi. Ako crkva tako strogo nalaže roditeljem, da paze na svoje kćeri, te nedopušta nikada, da se zaručnici na samu spominjaju, šta se ima istom držati o tom u svakom obziru griješnom običaju? Sveti Jeronim nauča: “Griešna poznanstva smrtna su borba umiruće čistoće, drvo grieha, ujedina paklene zmiје”. A šta bi istom kazao o samodošlah? Sveti Bernardo ide još dalje, te tvrdi: “Laglje bi bilo mrtva uzkrisiti na život, nego da čist ostane, koji je u griješnu poznanstvu”. A kojimi bi istom riječmi sveti Bernardo žigosao samodošle?

Djeca istina moraju u dobru slušati svoje roditelje, i za savjet ih pitati osobito kada žele stupiti u brak; ali u zlu ih nesmiju poslušati nikada. Sveti Pavao veli: “Djeco slušajte svoje roditelje u Gospodinu, jer je to pravo” (Ef. 6. 1). U svem dakle što je dobro valja da djeca roditelje slušaju, jer je to Bog zapovjedio. Ali ako su roditelji tako bezdušni, da djeci štogod zapovjede, što je zlo i nepošteno, ako zapovjede svojim kćerim, da pobjegnu k svojim zaručnikom, što Bog strogo zabranjuje, onda ih djeca nesmiju poslušnuti; zato je sveti Pavao i primetnuo onu rječ: u Gospodinu. Djeco slušajte svoje roditelje u Gospodinu, to jest u svem onom, u čem se gospodin nevriedja.

6. Roditelji dakle nemaju prava, svoje kćeri siliti, da uzmu ovoga ili onoga momka za muža; oni im mogu samo savjetovati, ali nipošto ih siliti. Jer udat se za koga, odlučuje za sav život, odlučuje dakle i za ono vrijeme, kada djeca više nisu kod roditeljah. Nemogu dakle roditelji zahtievati, da se sinovi i kćeri njihovoj volji pokore i u ono vrijeme, kada će biti za se samostalni, a to bi se dogodilo, kada bi skroz o volji roditeljskoj ovisili. Nadalje udat se za ovoga i onoga, odlučuje ujedno i spas duše na uvieke. Pa baš zato jer odlučuje za vječnost, nesmiju roditelji svoje djece siliti na ženitbu ili udaju, nego djeci pripustiti, neka podju za onoga, za kim im srce želi razložno. A i to valja promisliti, da roditelji nemogu razsuditi ni milosti Božje, koja djeluje u srcu njihove djece, a koju milost Bog daje svakomu, kada odabire stališ; a to je novi razlog, zašto roditelji nesmiju svoje djece siliti na ženitbu ili udaju.

7. Evo što se još sgadja, kada bezdušni roditelji dopuštaju, da njihove kćeri prije udaje pribjegnju k ženikom. Njih obično na ženitbu nepotiče prava ljubav, nego nužda, od koje gledaju sramotu prikriti, u koju su po griehu pali. U takovih slučajevih i sami ljudi znadu po selu govoriti: Morao ju je uzeti, da joj ime neobezčasti i neosramoti. A što to znači? Neznači li to, da je neuzima za ženu iz ljubavi, nego jer nemože više popraviti zlo, što je učinio? Ali tko je za vrijeme zarukah tražio jedino zadovoljiti svojoj strasti, taj će težko svetom držati istu

ženitbu, nego će ju lahko zlorabiti, a možda i preljubom okaljati. A nedolazi li do tih griehah prije ženitbe, da se često poslie ženitbe neštiju kako Bog zapovieda nego se medjusobno svadjaju? Dobro je imati na pameti što veli Duh sveti: “One ima djavao u vlasti, koji tako stupaju u ženitbu, da od sebe izključe Boga i njegova Duha te se poput nerazložnih životinjah strasti podaju” (Tob. 6. 17). A usuprot kako su sretni mladi ljudi, koji s čistim srcem k oltaru stupaju. O kako će im biti jaka ljubav, kako veliko medjusobno štovanje, kako iskreno prijateljstvo!

8. Al evo ti bezdušnih roditeljah, koji još izpričavaju svoj korak veleći, da ih jeftinije dodje, ako im kći prije udaje pribjegne k zaručniku, jer u tom slučaju odpanu svi veliki troškovi, koji se po starom običaju kod udaje moraju učiniti. Grozne li doista izprike! Šta da vam na to kažem? Nepriznajete li vi samim tim činom, da je i te kako velika sramota, svojoj kćeri dopustiti, da pribjegne k svojemu zaručniku. Bog sam veli u svetom pismu (Eul. 26. 20). “Nijedna ciena nije vriedna čiste duše”. O koli je krasan čist naraštaj sa sjajem! (Mudr. 4. 1). Sveta je dakle čistoća blago, što se neda procieniti, tako nam kazuje sam Bog. A vi roditelji prezrievši Boga bacate blago čistoće kćerine, koje se neda procieniti, bojeći se troškovah, koji se nedadu ni s daleka prispodobiti sa onim blagom, koje se gubi, troškovah, koji se nemoraju ni praviti.

9. Ili recite mi, tko vam je kazao, da se moraju ti veliki troškovi praviti? Sve da bi to i bio običaj starinski, nesliedi za to, da se moraju učiniti, kada se učiniti nemogu. Sto stvarih rade drugi imućniji i u vašem selu, al zato nećete kazati, da i vi isto morate raditi. Glavno je tu to, da je sasvim sigurno, te se nesmije kćeri dopustiti prije udaje otići k vjereniku, jer je to Bog jasno zabranio, a od zakonodavacah nitko nije zapovjedio, se moraju praviti troškovi, koje ste vi sami svojim običajem uveli. Znete, šta ću vam kazati? Kazat ću vam sa našim Gospodinom Isusom: “Dobro je prorokovao Isaija za vas licimjere, kao što je pisano: ovaj narod ustnami me poštuje, a srce njihovo daleko je od mene. No zaludu me poštuju ... Jer vi ostaviste zapoviedi Božje, a držite predaje (Običaje) ljudske” (Mark. 7. 6 - 9). Tako i vi ukidate zapovied i rieč Božju o svetoj čistoći svojim običajem, koji ste postavili. Da svoj običaj sačuvate, ukidate zapovied Božju.

10. Ja sam vam već s početka spomenuo, da se mora kraj učiniti svakomu običaju, koji je griešan. Nije li griešan običaj, htjeti više potrošiti, nego li možeš? Sklopite ženitbu kod svete mise ili u drugo vrieme u nazočnosti sve svoje rodbine i prijateljeh pa u miru Božjem počmite živiti u braku. Ako se možete čedno i u poštenju poslie vjenčanja samo taj dan pogostiti, pogostite se u Gospodinu, a ako ni to nemože biti neka i to izostane, kada ionako nemora biti, tim više, što si veliku štetu prave a i u dug se meću, koji bezpotrebne troškove prave. Ali reći ćete mi: Ali do sada u selu nitko nije tako učinio, niti je običaj, tako činiti! I opet se pozivate na nesretni običaj. Evo što vam na to sa svetim Ivanom Krizostomom (in illud “Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat”) odgovaram: “Ti počni, i gledaj da tako krasan (nov) običaj uvedeš, da ti potomci budu zahvalni. Pa ako se tko zatim običajem povede te ga sliedi, onda će moći unuci, i sinovi unukah kazati onim, koji ih za to zapitaju, ovaj je i ovaj prvi uveo taj prekrasni običaj . . . A kada i drugi tako uzrade, i tebi će to zahvaliti, koji si prvi bacio sjeme za taj plod: to će pridonieti, da ćeš i sam brzo biti otac, a i djeci će biti od koristi, te će biti uzrok, da će supruzi doživjeti starost. Kao što god Bog često prieti griešnikom: “Vaša djeca bit će sirote, i vaše žene udovice” (Ex. 22. 24): tako i onim obećaje blaženu starost i s njom sva dobra, koji se u svem njemu pokoravaju”.

11. Sveti Krisostom želi, da se siromasi u svatove pozovu, ako se već tko pozove: toliko mu je stalo do toga, da zaručnici u milosti Božjoj započnu ženitbu, jer veli, da je onda u

istinu sam Isus Krist u njihovoj sredini, kano u Kani Galilejskoj, jer po Isusovoj nauci njemu se samomu daje, što se siromahom daje. Pa iztičuć blagoslov, kojim siromasi pozvani blagosivlju zaručnicu za primljena dobročinstva, napada na običaj, po kojem se previše troši te oni pozivaju, koji u pijanosti Boga vriedjaju i srčbu Božju i na iste mladoženje izazivaju”.Promisli - veli - koliko to vriedi, kada mlada puna blagoslova (jer od siromaha blagoslivana) unidje u kuću svoga čovjeka. Nevriedi li to više od svake sjajne krune? Nevriedi li to više od svakog blaga? A usuprot današnji je običaj od skrajne ludosti. Kada i nebi čekala kazna one, koji tako nepošteno rade, promisli, kako je to već velika kazna, što vas pijani ljudi i u srcu pokvareni pred narodom proklinju tako, da svi to čuju. Siromaci dakako primivši šta god dobra blagosivlju ih te im bezbrojna dobra žele: a oni poslie kako se ponapiju i ponajedu, svakojake gadne rieči izkažu na glave onih, koji su se oženili, i medjusobno se reč bi djavolski prepiru: pa kao da su oni koji se (tu) sastanu neprijatelji, tako se njihova rodbina medju sobom prepire, tko će od njih veće poruge izkazati na one, koji su se vjenčali, i tako se za protivnici povode: a ta njihova medjusobna borba čini, da se i mladi i mlada moraju jako zastiditi”.

12. Buduć da se vi toliko pozivate na stare običaje, dopustite da i ja vam pripoviedam, kako su stari naši kršćani običavali u svatovih se gostiti, a da nisu ni mladi ni drugi Boga vriedjali a tim ženitbu počimali bez grieha u strahu Božjem. Evo kako jedan od najstarijih pisacah imenom Tertulijan o tom piše: “Prije nego se sjedne za stol, blaguje se hrana nebeska, a to je molitva, koja se k Bogu upravlja. Onda se jede ne više nego što je od potrebe, da se glad utaži, a pije se samo toliko, koliko se pristoji za ljude, koji se trude, da sačuvaju svoju čistoću. Koji su kod stola, jedu jako umjereno, jer se opominju, da su dužni i pri jelu Bogu se klanjati. Oni se medjusobno zabavljaju kao ljudi, koji znadu, da ih Bog čuje što govore. Netrpi se ništa, što je nepošteno, ništa, što neodgovara pravilom čednosti. Kako se jelo počima s molitvom, tako se s molitvom završuje. A poslie jela razilaze se ne hrpimice, pa ulicah trčec i nepošteno se vladajuć, nego pristojno, brižno pazeć na čednost i čistoću”.

Po tom starom običaju nećete lje previše kod svatovah potrošiti, niti ćete se bez potrebe u dug zakopati sbog gostovah u svatovih.

13. Valja se dakle staroga vašega običaja čuvati te ga dokinuti i zato što je poganski i zato što se protivi običaju svih nabožnih kršćanah, i zato što se ljudski griješni običaj stavlja nad zakon Božji, i zato što se sloboda kod sklapanja ženitbe toli nuždna umanjuje, te se protivi kako svetosti ženitbe tako i medjusobnoj pravoj ljubavi.

14. Toli griješnim običajem nemože nitko dobre žene naći, niti će ikada samodošla tim putem čovjeka u istinu dobra i od Boga blagoslovena dobiti. Duh sveti veli: “Sretan koji nadje dobru ženu”! A znate li, tko će ju naći? Dat će ju Bog sbog dobrih djelah ljudem, koji ga se boje, kao što to sveto pismo svjedoči (Sir. 26. 3).

Pa doista kada biste se bojali, uvriediti Boga, nikada nebi nitko htio k sebi odvesti zaručnice, niti bi se ikada koja zaručnica tako daleko zaboravila, da bi htjela pribjeći k zaručniku, pošto Bog to zabranjuje. Tko dakle hoće svoju čistoću da sačuva, valja da živi u svetom strahu Božjem neoslanjajuć se na svoju slaboću, nego sve svoje pouzdanje stavlja u Boga. Blago čovjeku, koji uvijek pazi na to, da neuvriedi Boga. Tko je mudar, boji se i čuva se zla, čuva se zle prigode, da neizgubi čistoće. “Bježite, spasite duše svoje”, veli prorok Jeremija (48. 6). “Tko ljubi pogibelj, u njoj će poginuti”; veli Duh sveti (Eccli. 3. 27). Bježite zle sastanke, bježite zle razgovore, bježite svaku griješnu prigodu, i nećete izgubiti čistoće, spasit ćete duše svoje, inače ćete poginuti u pogibelji, koju tražite. Strah Božji sačuvat će vas od vašega griješnoga običaja, polag kojega vodite u kuću zaručnicu prije ženitbe. Sam Duh sveti opominje nas govoreći: “Strah Gospodnji odgoni grieh”. I opet veli: “Po strahu

Gospodnjem svatko se očuva od zla”. “Onoga koji se boji Gospodina neće stići zlo”. A sveti Filip Nerijski, da nas potakne na to, da pazimo na svetu čistoću, podučava nas” da nema u toj stvari veće pogibelji, nego nebojati se grieha”. “ Dočim se druge napasti svladavaju borbom, taj grieh (proti svetoj čistoći) prevladava se biegom”. Znali su dobro svetci, u kako se velikoj pogibelji svatko nalazi, koji god na se i svoju čistoću nepazi, zato svakomu na srce stavljaju čuvati se već prvih početakah, koji ka griehu vode. Sveti Toma Akvinski uči (II. 2. q. 167 et in Job 31): “Bludnosti se jedva može očuvati, ako joj se prvi početak nezaprieči, naime pogled liepe žene”. I sveti Augustin odrešito veli: “Nerecite, da imate čisto srce, ako su vam bezsramne oči” (In Job. c. 41). A sveto pismo odvraća svakoga od obćenja sa ženami veleći (Eccli. 41. 21): “Nemoj boraviti medju ženami; jer iz odjeće potiče moljac, a do žene grieh mužev”. Zato to obćenje sa drugim spolom naziva sveti Jeronim morem, koje oluja neprestano diže (epist. ad Gaudent.); sveti Nil ognjem, koji samo da se nerazplamti (orat. 2. de luxuria); sveti Efrek kugom dušah (contra mulieres n. 7); a sveti ga Ambrozij zove putem, koji vodi u grieh. Hoćete li dakle sačuvati svetu čistoću, i u toj čistoći stupiti pred žrtvenik Božji, da čistim srcem pred Bogom i ljudi sklopite u istinu svetu ženitbu, a vi bježite od svake griehne prigode i upotrebite sve, što vam Bog i sveta crkva daje, da svoju slaboću savladate te se oprete neprijatelju dušah vaših i očuvate svoje dragocjeno blago svete čistoće, što nosite u krhkich posudah.

15. Naš Gospodin da nas oboruža proti svakoj napasti, evo što nam na srce stavlja: “Bdijte i molite, da neunidjete u napast” (Mat. 26. 41). Čistoća je dar Božji; zato ju valja od Boga gorućom molitvom prositi”.Kada sam spoznao, da se nemogu drugče čuvati (u čistoći), osim ako Bog dade, obratio sam se na Gospodina, i molio sam ga” (Mudr. 8. 21). Da nepodlegnemo dakle napasti treba bditi, na se paziti, uvijek se osobito za vrijeme napasti uticati k Bogu te mu sad sa prorokom (psal. 50. 12) govoriti: “Učini u meni, Bože, čisto srce, i duh prav ponovi u meni”! sad sa mudracem kazati: Gospodine, Otče i Bože života moga! Odstrani od mene svaku želju, koja iz pohote potiče; oslobodi me od strastih, koje su proti čistoći (Eccli 23. 4)! a sad opet sa apostolom Petrom zavapiti: Gospodine spasi nas, pogibosmo (Mat. 8. 25)! A Gospodin će nam pružiti ruku i nas osloboditi od napastih. On neće dopustiti, da budemo prieko naših silah napastvovani, nego će nas ili iz napastih izbaviti ili nam jakost dati, da im se muževno opremo te ih savladamo”.Vjeran je Bog, koji vas neće pustiti da budete prieko svojih silah kušani; nego će s kušnjom učiniti i kraj, da možete podnieti” (1 Kor. 10. 13).

16. Ali po nauku svetoga Augustina: “Nijedan liek proti gorućoj putenoj pohoti nije onako moćan i uspješan, kao smrt mojega spasitelja”. “Za nijednu stvar nisam našao uspješnijega lieka, kao rane Kristove; u njih spavam sigurno, i živim bez straha”. Isti sveti Augustin tumačec one rieči svetoga pisma (Iv. 19.34): “Jedan od vojnikah kopjem mu (naime Isusu) otvori bok”, veli, da sveti evangjelistu upravo zato nije kazao, da je Isusu proboden bok, nego otvoren, da vidimo, da nam je otvoren ulaz u Srce Isusovo, koje treba da bude naše utočište. I sveti Bernardo nam savjetuje isto u napastih nagovarajuć nas, da u napastih odmah pomislimo na muku Isusovu: Bog moj visi na križu; A ja zar da se putenoj pohoti podam?

Prekoristno je u napastih proti svetoj čistoći pohoditi presveti oltarski sakramenat, ili ako smo daleko od crkve pozdraviti Isusa u sakramentu iz svoje kuće te ga zamoliti za pomoć. A osobito u tu svrhu pomaže pristupati često k svetoj pričesti, prema riečim prorokovim: “Gospodine, pripravio si preda mnom stol usuprot onim, koji me progone” (psal. 22. 5). Sveta pričest je liek proti svakoj napasti, a osobito proti napasti nespremnoj na svetu čistoću; jer presveti taj sakramenat umiruje svu narav našu, da nas nepotiče toliko na zlo; umanjuje i ništi

nagone putene, trne oganj pohotni i svu dušu na toliko jači, da je otrovne striele bludnosti nemogu raniti. “Draga braćo, veli sveti Bernardo, ako niste tako žestoko napastvovani proti najljepšoj krieposti, ako ljubite čistoću . . . sve te milosti pripišite jakosti svete hostije . . . koju primate” (Serm. in coena Domini).

17. No znajući mi, da nam je Isus dan po Mariji, imate li ozbiljnu volju od nevina jaganjca zadobiti svetu čistoću i s čistim srcem u brak stupiti, a neokaljat je svojim griješnim običajem, a ono valja da se dan na dan utičete k Mariji, toj Djevici svih djevicah. Zar ona ta kraljica djevicah, da se kod svoga Sina nezauzme za svoje slugu i služavku, kada ju zazivaju, neka bi im izprosila, da očuvaju svoju čistoću, te se nezaborave na toliko, da ju pred svim svietom gube prije nego sklope svetu ženitbu? O ne. Nemože nas ona od sebe odbiti. Ona će iz svih silah vas zagovarati i svu moć svoju upotrebiti, da vam sačuva svetu čistoću, koju je ona sama neizmerno cienila, koju je sám Bog na Mariji toliko cienio, da ju je Djevicom sačuvaio i onda, kada ju je odabrao za majku. Sinu je dužnost, poslušati majku. Zar da joj Isus šta uzkrati, on najbolji Sin njoj najboljoj majci, o čijem životu do tridesete godine sveto pismo spominje, da joj je bio poslušan? Sveti Petar Damjanski tvrdi o blaženoj Djevici Mariji; Što Bog može zapoviedju, to ti, Djevice, možeš molitvom. Njezina moć kod Isusa nema granicah, kao što je i ljubav Isusa od nje rođenoga napram njoj bez granicah. Njezine molbe više su za Isusa zapovied, nego li molbe; jer to su molbe majke; za nju je htjeti isto što zadobiti; čim se njezin glas začuje, već se i njezina molba usliša.

Ako dakle tu Djevicu za svetu čistoću zamolite, nema dvojbe, da ćete ju sačuvati, nema dvojbe, da ćete ju više cieniti nego ikoje blago na svietu, nema dvojbe, da je nećete nikada nikomu za ljubav žrtvovati, već ćete uz pripomoć Marijinu s čistim srcem k oltaru pristupiti.

18. Pa ako vas od vašega griješnoga običaja nebi odvrátila ni ona ljubav, od koje je Isus svu krv za nas prolio i sebe svega nam u presvetom sakramentu darovao; ni ona ljubav, kojom vas kao svoju djecu obuhvaća Marija, ta kraljica djevicah: A vi se spomenite često svojih zadnjih stvari, i nećete nikada sagriješiti (Crkv. 7. 46). Promislite, da što tielu godi traje časak, a da će na vieke trajati muke. Zadubsti se mišlju u onu vječnost, u to, da ona traje dok Bog traje, na vieke, da je nikada neće nestati: sve to će potresti srce vaše te vas od grieha odvratiti. Dobro opominje prorok: Neka živi sadju u pakao (ps. 54. 16). I vi mišlju sadjite živi u pakao razmišljavajući o njegovih mukah i njegovoj vječnosti, da vam nebude od potrebe poslie smrti dušom unutra silaziti. A neće vam manje koristiti, da se kanite svojega griješnoga običaja, ako i na slavu nebesku pomislite, koju nam je Bog pripravio za dobra djela; jer je doista velika ludost, za časovitu strast i ugodnost, na vieke izgubiti vječnu slavu; ili zar može biti šta ludjega, nego nehtjeti činiti, što vam Bog zapovieda, koji nam obećaje slavu vječnu i vječno veselje, izvršimo li njegove zapovjedi, a htjeti i ljubiti što od vas traži djavao, koji će vas dovesti u pakao, ako posluhnete njegove nagovore? Sad ugadjate tielu proti volji Božjoj, a jeste li kada ozbiljno promislili, šta će biti od toga tiela poslie smrti? Upale oči, plave usne, ledene ruke, ukočene noge i sve tielo; lies će mu biti kuća, a crvi drugovi; ono će se razpasti, neugodno vonjati; svi će jedva čekati, da ga u grob polože, a duša? dok još tielo leži u kući, duša će saći u pakao sbog griehah proti svetoj čistoći, ako nije za vremena pokore činila. O, tko će moći odvažiti se, i nadalje griješiti proti svetoj čistoći, ako i malo samo promisli, kako će se pred sudcem Isusom, koji će doći suditi žive i mrtve, i pred svim svietom otkriti sve najtajne misli i griješne požude i svi nečisti i drugi griesi. Ah, imajte na pameti onaj strašni glas trublje, kojom će se ljudi pozvati na sud, pa će se u srcu vašem puteni nagoni utaložiti; imajte pred očima sudca Isusa, koji će pravedno suditi svih nas krivine i svoju strašnu srčbu

izliti na sve griješnike, koji nisu dostojne pokore činili, i nećete više griješiti. Te misli neka vam budu na pameti, neka vam budu u srcu, i nećete sigurno nikada doći na griješnu misao, proti Božjoj volji prije ženitbe voditi u kuću svoje zaručnice.

19. Braćo moja poslušnite zato glas moj i glas svih vaših pastirah, koji vas odvrćamo od tako griješnoga običaja, polag kojega se zaručnice nestide proti volji Božjoj prije ženitbe pribjeći svojim zaručnikom. Poslušnite savjete, koje sam vam dao, kako da se očuvate od grieha proti svetoj čistoći. Poslušnite nauk svete crkve, koji sam vam gledao razložiti. Nije mala stvar, prezirati glas svete crkve, te naše svete majke. Bog je sám ustanovio svetu crkvu, nju je mjesto sebe postavio, te je svim naložio, da ju imaju poštivati i slušati".Tko vas sluša, reče Isus apostolom svojim, mene sluša; a tko vas prezire, mene prezire" (Luk. 10. 16). Isto tako opominje sve sám Isus i na drugom mjestu, da slušaju crkvu, a koji neće slušati, neka se smatra poganom (Mat. 18. 17). I pravo je, da crkvu slušamo, jer je ona naša majka: ona nas je svetim krstom preporodila, ona svetim naukom odgojila, ona nas je sakramentom krizme za borbu u životu ojačila, ona nas sveudilj tielom Isusovim hrani, ona nam grieh sakramentom pokore pere, ona nas u smrtnoj borbi sakramentom svete pomasti jači i odklanja zapreke, koje nam se na put u život vječni stavljaju. Dužan si joj dakle pokoravat se: to ti Isus zapovijeda, to zahvalnost od tebe traži. Toj svojoj crkvi dao je Isus Duha svetoga, Duha istine, te ona nemože pogriješiti, kada nas nauča. A gle ona upravo zabranjuje taj griješni običaj. Tkoprezire taj glas svoje svete matere crkve, prezire i samoga Gospodina Isusa, te se nemože nadati od njega blagoslovu za ženitbu, na koju se griesi pripravlja i njegovu srčbu na se izaziva. Nemojte zato prečuti glasa svete matere crkve, nego kao poslušna njezina djeca duboko si u srce zasadite njezine rieči i po njih svoj život ravnajte; inače nećete pobjeći od suda Božjega. Nemojte nepokajanim srcem sabirati sebi gnjev za dan gnjeva, u koji će se pokazati pravedni sud Boga, koji će dati svakomu po djelih njegovih. Pamтите dobro rieči svetoga Pavla: "Nevolja i tuga na svaku dušu čovjeka koji čini zlo . . . A slava i čast i mir svakomu, koji čini dobro" (Rim. 2. 5-11). A Bog, u koga je obilje milosrdja, blagoslovit će važu ženitbu, ako ju u svetosti i po zakonu svete matere crkve sklopite, te ćete usljed njegova blagoslova dati državi dobre gradjane, crkvi nabožne i Boga bojeće vjernike, zemlji stanovnike prema srcu Božjemu a nebu svete baštinike: a to će biti vaša velika zasluga, za koju vam svim i slavu i čast i mir vječni podielio Svemogući Bog Otac i Sin i Duh sveti. Amen.

Ovaj se list ima puku pročitati prve korizmene nedjelje.

U **Sarajevu**, na presveto Ime Isusovo dne 20. siečnja 1884.

† *Josip*, v. r.

nadbiskup Vrhbosanski i privr. uprav. banjalučke biskupije.